

PERIÒDICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any IV

Barcelona 3i de Juliol de 1883

Núm. 91

Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes					Fundador: Carlos Sanpons y Carbó DIRECTOR FRANCESCH MATHEU Redacció-Administració: Jovellanos, 2, pral.	Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes		
PREUS DE SUSCRIPCIÓ	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES		PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR	ANY	SEMESTRE
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals		Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal	80 »	44 »	24 »	»	Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 »	3 50 »	
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals					Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig			

SUMARI

TEXT. — Crónica general, per Jacinto Laporta. = Nostres grabats, per Eduart Tamaro = *Lo peixcador*, (poesia), per J. Aguirre Matiol. = *Lo pa de la caritat*, (poesia), per Arthur Masriera. = *A propòsit de l' anada dels catalanistas ibèrics al Rosselló*, (continuació), per Lluís Cutchet. = *Lo dia del meu sant*, per Enrich de Fuentes. = *Primavera*, (poesia), per Joaquim Olivó. = *Reynals y Rabassa* (continuació), per Manel Durán y Bas. = *Las festas de Mataró*, per J. C. R. = *Los Nibelungs*, traduït per Albert Puigdollers.

GRABATS. — *Lo Comte de Chambord*. = *Archimedes*, quadro de Nic. Barabino. = *Lo pa de la caritat*. = *L' estiu*, per J. Llovera. = *Monument á Colon*. Obris de cimentació. *Armadura de ferro del pont central*. = *Tabèrnacles*, apuntació de J. Pahissa. = *Solsona*. *Entrada de la població y ábside de la Catedral*, per J. Pinós.

CRÓNICA GENERAL

QUAN se té respecte y veneració al talent y á la virtut, se sent en veritat la mort d' un home que posseheix aquelles excelents qualitats, per més que un no haja tingut la sort de conèixerlo d' aprop; tal me va passar á mí al rebre la noticia de la mort del distingit periodista y ex-ministre d' Espanya D. Joan Alvarez Lorenzana.

LO COMTE DE CHAMBORD

Tothom lo coneixia, de nom al menys, y ningú 's recordava de qu' ell era vescomte de Barrantes; ¿qué representa un títol de noblesa al costat de mérits més reals y positius? ¿y per qué havia de menester aquell títol qui 'n tenia de sobres ab lo seu talent pera merèixer lo respecte y l' estimació general? Nasqué en la capital d' Asturias fa seixanta cinch anys, y als vintydós de sa edat passá á Madrid, ahont ocupá alguns llochs distingidíssims, formant part del Govern provisional que 's constituí un cop hagué triomfat la Revolució de Setembre de 1868, en lo qual desempeñá 'l càrrech de ministre d' Estat; ell fou qui redactá 'l memorandum que aquell govern circulá á les potencies extranyeres, document que quan no altra cosa, demostraria clarament los mérits literaris de son autor. Però aquests ja no 'ls hi podia negar ningú que conegué un xich l' historia del periodisme desde abans d' acabarse la primera meytat del present segle. Lorenzana havia escrit en *El Faro* y *El Diario Español*, en lo

darrer dels quals va publicar interessants articles que contribuïren no poch a precipitar lo moviment revolucionari de 1868. Per sa delicada salut hagué de renunciar aviat la cartera d' Estat que li havia estat confiada al triomfar la Revolució, y visqué retirat fins al any 1873 en que passá a desempeñar l' embaixada de Roma.

Ab la proclamació del rey s' acaba l' historia de la vida política de Lorenzana; desde aquell succés ha viscut ben apartat del mon sens més cabories que l' amor de sa familia y sa constant afició als estudis literaris.

Ab la mort de Lorenzana ha perdut Espanya un ciutadà honrat y un escriptor distingíssim.

**

Les dones se despertan. Dies ha que 's parla d' una Acadèmia que volen organitzar en la capital de Fransa y en la que hi figurarán moltes eminències del sexe femení, ja no cal dir *débil*, porque comensa a donar mostres de no voler aguantar més la tirania de la gent masculina que l' havia considerat fins ara com incapás d' escometre cap empresa de trascendencia social. També 'm balla pe 'l cap que 's tractava de fundar aquí a Barcelona un Ateneo constituït exclusivament per senyores; no sé com está 'l projecte, però tinch recort d' haverne sentit parlar ara de poch. Y finalment m' he enterat d' un document fetxat a Palma de Mallorca en que 's tracta de la celebració d' un Congrés femení en dita ciutat, pera 'l que 's convida a les senyores de tot arreu d' Espanya que vulgan pèrdrehi part, com també 's convida a la premsa y corporacions de tota mena pera que vayan a escoltar les discussions. Oportunament s' anunciarán los temes que hajan d' ésser objecte dels debats; per ara 's publican en la circular alguns acorts que s' han prés d' ensá que 's va iniciar lo pensament. No s' ha fixat encara 'l dia pera l' inauguració del Congrés femení nacional; quan arribe l' hora ja sabrán los lectors lo resultat de les sessions, que sens dubte haurán d' ésser interessants si les senyores espanyoles responen a la crida que ha fet la comissió organitzadora.

**

La festa nacional del 14 de Juliol se va celebrar en totes les ciutats y viles de Fransa ab indescriptible entusiasme. Paris va fer lluhides festes, sens que pogués destorbarho la pluja que va caure al dematí d' aquell dia. A l' inauguració de l' estàtua de la República hi va atudir moltíssima gent, ja ab carácter oficial, ja senzillament com a humils espectadors de la cerimonia; hi va haver discursos del president del Consell municipal, després se va descobrir l' estàtua y acte seguit fou posada en lo trau de la levita del escultor Mr. Morice la creu de la Legió d' honor. Diu que va ésser imponent la revista militar que va tenir lloch lo mateix dia, rebent alguns cossos del exèrcit grans y entusiastes mostres de simpatía per part del públich que presenciava 'l desfile. Se pondera molt l' efecte del castell del Palau del Trocadero; aixó darrer sembla que produhí un efecte extraordinari, lo qual se compren no més ab saber qu' en aquell cantó de Paris se van gastar en les lluminaries més de 300,000 franchs, segons diuhen los que 's tenen per ben enterats d' aquestes coses.

Un incident que va desentonar ab lo demés de la festa, fou lo següent: quan lo poble s' abocava cap a la nova estàtua de la República pera cubrir lo pedestal de coronas, dos homes van procurar arribarhi ab empentes y treballs y

un cop allí van desplegar una bandera negra intentant posarla al cap del lleó que hi ha al davant del pedestal. La gent no 's va pendre bé aquella expansió dels dos anarquistes y ab un xich més los adoban de tal manera que no 'ls hi deixan ganes de tornar a fer brometes com aquella. La cosa, com es de suposar, no va tenir altra conseqüència que moure una mica d' avalot que 's va dissipar de seguida.

**

Les notícies del Cairo referents a la terrible plaga que afigeix als pobres egipcis son verament desconsoladores; les defuncions que causa cada dia 'l cólera en aquella ciutat arriban a una xifra que fa esgarrifar; y per tot arreu se sent lo mateix: tothom plany als desventurats habitants del Cairo y diu pestes dels inglesos, als quals, ab rahó ó sens ella, que no estich en lo cas de judicarlo, se dona tota la culpa de l' extensió que ha pres la temible epidemia. No sé pas fins a quin punt mereix l' Inglaterra 'ls càrrechs que li han fet les altres nacions, però de totes maneres alló de sostenir que 'l comerç es tan digne d' atenció com la salut pública (més y tot segons se doná a entendre ab lo que va passar), francament, es una cosa de mal pahir y que justifica aqueix *tolle tolle* que s' ha armat contra la nació més ambiciosa y egoista de la terra. Y no cal pensar que baste tota l' entremaliadura del govern anglés ni tota l' autoritat dels sabis d' aquell país pera modificar lo concepte que havem format de la filantropía dels inglesos y de sos procediments *civilisadors*; tot es en va, porque l' una cosa y l' altra s' han posat de manifest massa vegades pera que poguem tenir algun dubte en aquesta qüestió.

Mentres tant (deixant en banda l' Inglaterra), aquí no 's parla del cólera ab aquell esglay d' algunes setmanes arrera; a les hores talment semblava que ja 'l tinguéssim a casa mateix; ara 'ns hem anat acostumant a sentirne parlar, y de mica en mica haurém perdut la por de tal manera que pot ser no 'ns causaria cap impressió 'l saber que ja 'l tenim a les portes de Barcelona. Ni may que aixó fos. Però interinament no será cosa per demés que 's vaja alerta y no 's descuyden les precaucions qu' en circumstancies com les actuals aconsella la prudencia.

**

Un amic meu, constant lector d' aquest periódich, la va pegar un dia per volerme convèncer de que al final de cada crónica hi aniria bé algun quènto que fés riure, al estil dels que 's publican al cap-d' avall de cada revista en altres Il·lustracions semblants a la present. Ell me preguntava tot extranyat com era que jo no seguia l' exemple d' altres que podían servirme de mestres en l' ofici de cronista, y jo responia senzillament que no ho feya per dues rahons: en primer lloch porque no veyia l' oportunitat de que l' historia de la quinzena s' hagués d' acabar ab una rondalla més ó menys enginyosa y propia pera fer riure, y segonament porque no 'm considerava capás d' inventar cada quinze dies un sainete que servís de fi de festa en una funció sèria; tampoch m' agrada copiar anècdotes xistoses que tothom les sab de memoria, encara que sia ab alguna variant, y, més clar, no m' agrada barrejar en un article coses tan heterogènees com son l' historia menuda y la novela d' estar per casa.

Ja he trobat un medi de satisfer los desitjos del bon amic que 'm sermonejava; pera que veja qu' he fet algun cas de les seves advertencies, aprofitaré d' avuy en avant totes aquelles

notícies que pugan fer riure y les posaré al final de la crónica; enterantse un xich de la política ó senzillament de la historia local ó llegint les notícies que 's publican en qualsevol periódich, no costa gens trobar materia pera escriure quatre ratlles que fassan riure. Y comenso ara mateix la tasca que m' he imposada, copiant a continuació lo qu' he llegit en un diari.

**

Ha fet sensació en Austria 'l desafió ab sabre que ha tingut lloch entre 'l comte Andrassy, fill del ministre d' aquest mateix títol, y un' altra persona de l' aristocracia húngara. Sembla que 'l motiu d' aquesta lluyta ha estat una acalorada discussió sobre les teoríes de Darwin.

¿No fa riure que la gent sèria intente demostrar, per exemple, les lleys de la selecció ab arguments tan *forts* com son los cops de sabre? Ab tants anys com han passat d' ensá que finí 'l període tenebrós de l' Estat mitjana sembla que ja fora hora de que no 's parlés en lloch de pràctiques tan bojament absurdes com lo desafió; aixó de discutir a cops de sabre, francament, no escau a la nostra época, y l' anacronisme es més de notar quan s' adopta tal sistema de *discussió* tractantse d' un assumpto científich. Pera reprimir aquestes *discussions* ja está vist que no hi ha lleys que hi valgan, y crech que no hi haurá més remey que fer lo que deya un moralista francès, que demanava que 'ls que cometessen lo delict de desafiar fossen declarats perpétuament menors d' edat y haguessen de sufrir totes les conseqüències de tal condició, com son no poder desempeñar cap càrrech públich, ni fer cap tracte formal sens intervenció dels tutors, etc. Tal vegada s' evitarien així molts desafios y 's procuraria trobar medis més decents de resoldre les qüestions d' honor.

JASCINTO LAPORTA.

NOSTRES GRABATS

Lo Comte de Chambord

Fixa l' atenció d' Europa desde fá algun temps, en lo palau de Forsdorf, ahont resta encara malalt, després de passada una gravíssima crisi, lo Comte Enrich de Chambord, la IL·LUSTRACIÓ CATALANA, ha cregut oportú en lo número de avuy reproduhir son retrato, puig se tracta de una de las figuras mes importants en lo joch de la política europea. Descendent de l' antiga rassa del reys de Fransa per la branca d' Orleans, hauria portat lo títol de Enrich V si lo anomenat partit l'legitimista hajúes sigut cridat a regir la sort de la Fransa.

Combatut aquest partit per la República de l' any 1848, y després per l' imperi Napoleónich, caygut aquest, l' actual República ha pres també diferents resolucions pera restringir-lo, trobantse avuy dispersos sos capdills, si bé personalment sos prínceps y especialment lo Comte de Chambord contan ab las generals simpatías com a particulars, per sa gran il·lustració y excelents dots de carácter.

Archímedes

Fou Archímedes un dels més grans matemàtics de l' antiguetat, nascut a Syracuse l' any 287 avans de J. C., assegurantse que era amic y parent del rey Hieron.

Es difícil apreciar per complert lo mérit d' Archímedes, porque no 's tenen notícies cabals del estat de las ciencias en son temps, mes conegut que principalment se dedicá als avensos de la geometría, sos problemas y resolucions

son encara de gran preu, en particular en tot lo referent á la medició de las superficies corvas. Entre moltes proposicions que establí y quedan probadas, es digne de citar-se la de que *la esfera es las dos terceras parts, sia en superficie ó solidesa, del cilindro que la te circumscribita.*

Inventor de moltes máquines de gran potencia y de ingeniosa disposició, se li atribueix la frase, de que si se li donés un punt d'apoyó a la terra, (la palanca de Archimedes), y no es tampoch pera olvidada sa notable teoria de la densitat dels cosos, establint: *que tot cos sumergit en un fluit, pert de son pés tant com pesa un volum d'aygua igual al seu.* Prová Archimedes també: que no sols era fácil contar los graus d'arena que conté la terra, sinó segons diu Mr. Teysseire, quants se'ian necessaris pera formar una esfera que arribés á las estrelles, coneguda la distancia d'aquestas.

S'ocupá, ademés, de las lleys de la gravetat y dels moviments dels astres, construhint una esfera movable de que parlaren ab admiració Ciceró, Ovidi y Claudiá.

Archimedes en los últims anys de sa laboriosa vida, s'ocupá de la defensa de sa patria, puix havent lo rey Hieron fet aliansa ab los cartaginesos durant la segona guerra Púnica, los romans encarregaren al Cónsul Marcellí lo siti de Syracuse. Llavors feu construhir Archimedes molts ingins de guerra que causaren lo terror entre l'exércit romá, contantse entre altres cosos que inventá uns ganxos per medi dels que s'alsavan en pés las galeras de la mar, y abandonadas de sopte s'englutian entre las ayguas, y aixís mateix se diu que disposá uns miralls metàlics anomenats *ustoris*, per medi dels que abrusá moltes galeras dels enemichs.

Desesperat lo Cónsul, convertí lo siti en bloqueig y feya ja tres anys que aquest durava, quan cert dia d'una festa dedicada á Diana, abandonaren los bloquejats sas avansadas á la nit pera gosar de la festa, y llavors los romans escalant los murs, prengueren la ciutat y la saquejaren.

Havia manat no obstant dit Cónsul Marcellí que fos respectada la vida d'Archimedes, mes un soldat que havia entrat en ella, impacientat de no obtenir cap resposta d'aquell vell que insensible á la remor general, continuava delineant sas figuras geométricas, essent tal l'assumpto del preciós quadro de Barabino l'atravessá ab sa espasa l'any 212 avans de J. C., quan contava ja 75 anys.

Lo memorat Cónsul, volent reparar aquella desgracia, prodigá moltes riquesas als parents d'Archimedes y li erigí una tomba, posanthi al cim segons lo desitg del difunt, una esfera circumscribita per un cilindre. Los syracusans, segons es comú, no guardaren molt temps ab veneració la memoria d'Archimedes, y se refereix que essent Ciceró questor á Sicilia, ab prou feynas trobá dita tomba entre munts de rúna, y llavors la va fer reparar degudament y segons calia á la memoria de un home tan insigne.

Lo pa de la Caritat

Véjas ab referencia á la present y agradable composició, la poesia que l'acompanya deguda á D. Artur Masriera.

L'Estiu

Atés las moltes vegadas que havem tingut ocasió d'elogiar las composicions d'en J. Llovera, en la present l'Estiu no podem menos de fer notar las peculiars qualitats que 'l distingeixen essent sempre notable y original son dibuix y sa manera de compondre fácil y espontánea. Si altres probas se demanessen d'aquesta espontaneitat en tan distingit artista, podriam citar també las magníficas pinturas sobre porcellana que junt ab altres també molt felissos té ara exposadas en los aparadors del acreditat establiment del Srs. Florensa.

Sant Esteve de Tabernolas

Aquest poblet de la provincia de Barcelona y bisbat de Vich, té com tots los petits veynats punts de vista molt pintoreschs que favoreix també sa situació en las voreras del Ter.

Forma Ajuntament ab St. Pere de Sabassona, son veynat conta solament unas cinquanta casas, y sa parroquia de St. Esteve está també agregada ó anexa á la de St. Pere de Casserras, que formá part del vell monastir, que segons auténticas noticias, existía ja fundat abans del sigle VII.

Solsona.—Portal de la ciutat y ábside de la Catedral

Aquesta petita vista de Solsona, trenta segons dor. Jaume Monrás, dona ventajosa idea de la molta importancia de tan antiga ciutat catalana.

Lo nom de *Setelsis* que li donaren los Romans, fou mudat pels Goths ab lo de *Setehisona*, y en lo sigle XI comensá á dirseli *Celsona* y *Sulsona*, tenintse evidents memorias de que reconquistada dels moros pel comte Seniofred l'any 937, la fortificá, reforsant aquestas obras lo comte Borrell l'any 973.

Está situada al peu de la cordillera que separa la conca del Segre á Ponent de la del Cardoner y ses afluents á Llevant, aisantse en sa major part sobre roca y al fons d'una vall voltada de montanyas per la que corren diferents rius, especialment lo anomenat Negre, que se reuneix ab lo Cardoner.

Sas memorias eclesiásticas arriban al sigle X trobantse llavors subjecte al bisbat d'Urgell. L'any 1409 fou erigida Colegiata, fins á l'any 1593 en que fou secularizada catedral, essent son primer bisbe don Lluís de Sans, que després fou bisbe de Barcelona. Ara está suprimit lo referit bisbat de Solsona.

L'iglesia Catedral que sots lo títol de Santa Maria, maná edificar lo senyor comte d'Urgell á principis del sigle X, fou dedicada en 1070, y fetas notables reformas en lo sigle XII, fou novament dedicada en 1163, essent d'aquesta época la part baixa de l'ábside que manifesta nostre grabat, d'estil perfectament románich, essent obra dels sigles XIV y XV la part superior d'aquesta ábside y la major elevació de las naus d'estil gótic ú ojival. Entre sas moltes bellesas, es notable la capella de la Mare de Deu del Claustre, y especialment la magnífica imatge de pedra de la mateixa que remonta al sigle XII, y referent á la que n'ha publicat una interessant monografía, nostre apreciat company lo canonge Dachs de l'Associació arqueológica Tarragonina.

Monument á Colon.—Obras de cimentació. Armadura de ferro del pou central.

Desde son comensament no han parat un sol instant las obras d'aquest monument. Lo grabat qu'avuy donem als nostres lectors representa la solució d'un dels problemas més difícils que s'han presentat en la cimentació.

Per la classe del terreno y lo lloch d'emplasament vora 'l mar, s'ha hagut d'estudiar una cimentació mixta de la que son la part més important las obras hidràulicas, debentse á la mira d'agermanar la solidés ab l'economía 'l que resulte una especialitat, entre 'ls empleats en las fundacions de sistema tubular, lo pou central á que 'ns referim.

L'armadura de ferro es de secció circular

de 7 metres de diámetro exterior y 5 de diámetro interior, tenintne 9 d'altura. Está format de 20 peus drets que son altras tantas vigas de gelosía ó americanas colocadas en lo sentit dels radis, terminant per la part inferior en un tall á biaix, y afectant son conjunt la forma de las comuns taula-estacas. En lo sentit de sa altura té tres ordres de llatas de ferro en forma de creu de Sta. Eularia, rematant per la part superior ab duas carreras l'una exterior y l'altra interior, completant lo conjunt una série de llatas en sentit helizoidal que recorren la superficie exterior.

Lo metro de gruix que té l'armadura anirá omplert de mamposteria hidràulica, menos la part inferior que 's presenta en forma de ganivet, adecuada pera tallar lo terreno, haventse d'omplir ab fabrica de rajola.

L'inmersió del pou se verificará sens atxicament, en rahó á que per la proximitat del mar y son gran diámetro seria operació molt costosa, y sols se portará á cap la del dragat. Sumergit lo pou, se trasmeterá 'l pés del monument á un metre més baix que la solera del Port, quedant per lo tant lliure dels moviments de l'aygua del mar, del arrastre d'arenas per efecte dels dragats y de las corrents subterránicas de la part de terra de major ó menor importancia per ser aquell siti 'l punt de confluencia del desguás antich de Barcelona y sos voltants.

Es d'esperar que las obras seguirán ab la mateixa activitat d'ara, y per ellas felicitém á la Comissió que las porta á cap y al distingit Arquitecte D. Gayetá Buigas, autor del projecte é ideador del sistema especial adoptat en la cimentació.

EDUART TÁMARO.

LO PEIXCADOR

Poesia premiada ab la Flor natural en los Jochs Floral de Valencia

LA MUSA DE VORA MAR

—Oh marinereta, escolta:
;vols que 't porte á la ciutat,
á ser reyna de una festa,
que molt pronte se farà?
—Gentil trobador, no 't burles;
no es digna d'eixos reynats
la que naixqué entre les algues
á la vora de la mar;
la que per escarpins porta
espartenyetes d'esparg;
en lloch de vestit de seda
pobra falda de percal;
al coll mocador de pita,
y cenyit vermell collar.
—;Qué valen preuades joyes
al costat dels teus encants?
els teus llabis fan enveja
á eixos rastres de coral,
y les teus dents son perles,
que ton sonriure agraciad
amostra pera vergonya
de les perles naturals.
Més negres que nit de fosca
son les crenxes del teu cap,
y los teus ulls espurnejen
com lo sol centellejant;
y com si en lo pit tingueres
pomells de gesmil y asahar,
la teua alé surt flayrosa
com matinada de Maig.
Vina, vina, moreneta;
tens, encara que no ho saps,
la bellesa que ha de tindre
la reyna dels Jochs Florals.
Sentiment allí demanen
y en lo teu cor n'hi há tant
que fins la mar omplirias
si el tirares á la mar.
Tendra y pura com l'aubada
de un bell jorn primaveral,
jo te donaré una rosa

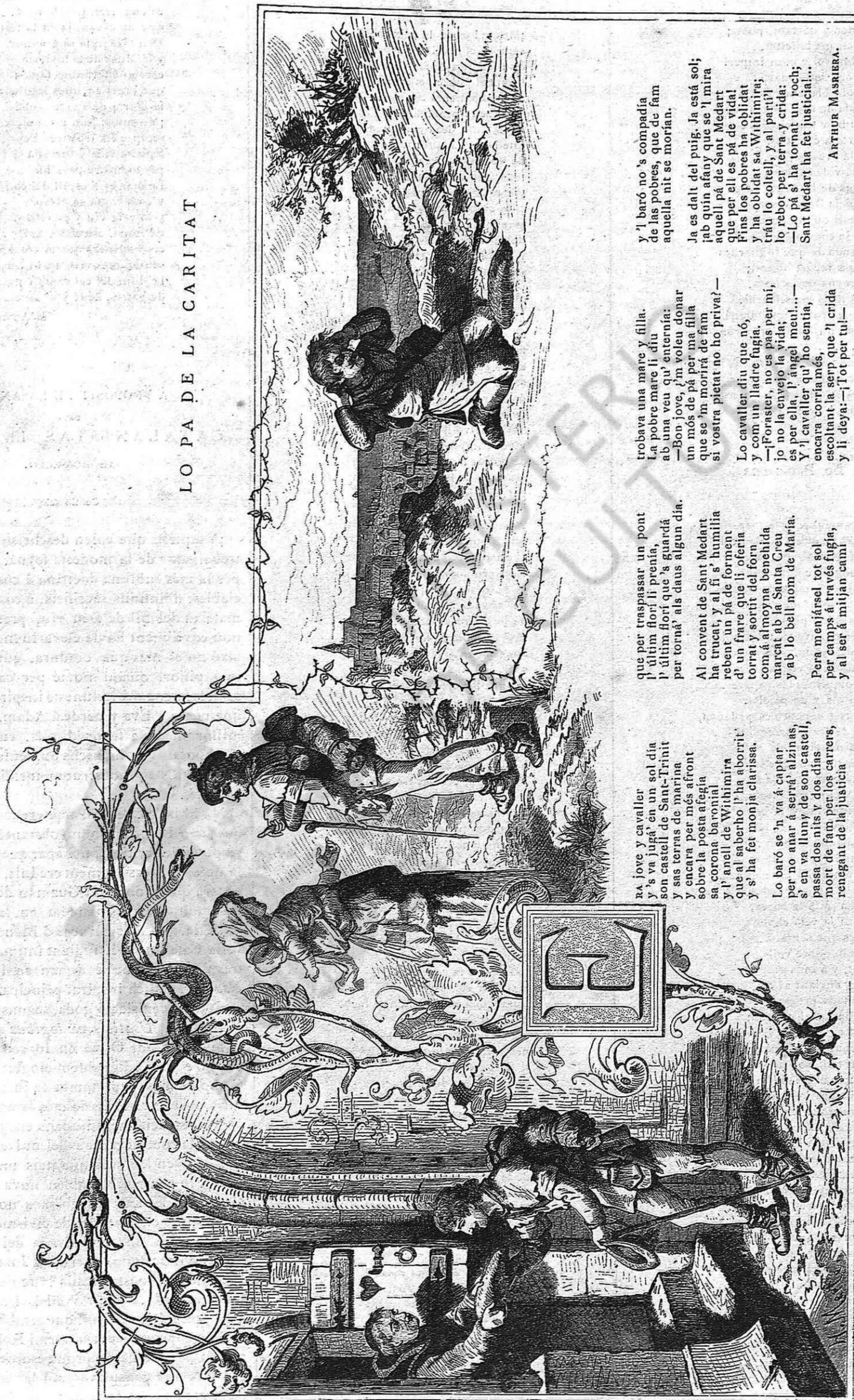

ARCHÍMEDES — QUADRO DE NIC. BARABINO

LO PA DE LA CARITAT

ra jove y cavaller
y's va jugá' en un sol dia
son castell de Sant-Trinit
y sas terras de marina
y encara per més afront
sobre la posta ategia
sa corona baronial
y l' anell de Withimira
que al saberho l' ha aborrit
y s' ha fet monja clarissa.

Lo baró se'n va á captiar
per no anar á serrá' aizinás,
s' en va lluny de son castell,
passa dos nits y dos dias
mort de fam per los carrers,
renegant de la justicia

que per traspasar un pont
l' últim flori li prenia,
l' últim flori que's guardá
per torná' als daus algun dia.

Al convent de Sant Medart
ha trucat, y al fi s' humiliá
rebut un pá de forment
d' un frare que li oferia
torrat y sortit del forn
com á almoyna benchida
marcat ab la Santa Creu
y ab lo bell nom de Maria.

Pera menjársel tot sol
per camps á través fugia,
y al ser á mitjan camí

trobava una mare y filla.
La pobre mare li diu
ab una veu qu' enternia:
—Bon jove, l'm voleu donar
un mós de pá per ma filla
que se'm morirá de fam
si vostra pietat no ho priva?—

Lo cavaller diu que nó,
y com un lladre fugia.
—Foraster, no es pas per mi,
jo no la enveja la vidá;
es per ella, l' ángel ment!...
Y l' cavaller qu' ho sentia,
encara corria més,
escoltant la serp que 'l crida
y li deya: —¡Tot per tu!

y 'l baró no's compadía
de las pobres, que de fam
aquella nit se mortian.

Ja es dalt del puig. Ja está sol;
jab quin afany que se 'l mira
aquell pá de Sant Medart
que per ell es pá de vida!
Fins los pobres ha oblidat
y ha oblidat sa Withimira;
tráu lo coltell, y al parti!
lo rebot per terra y crida:
—Lo pá s' ha tornat un roch;
Sant Medart ha fet justicia!...

ARTHUR MASRIERA.

en premi del teu cantar,
y apretat entre ses fulles
mon cor ferit y nafrat
per terribles desventures,
peró ninguna tan gran
que Fé y Amor y Esperança
li hajen pogut arrancar.
—Vésten y déixam, poeta;
jo tinch ma felicitat,
mon bressol y mon imperi
á la vora de la mar,
que com blavenca catifa
brodada de or y diamants,
les llums y les ombres copia
de la volta celestial.
Posa la preada joia,
si te la volen donar,
als peus de la Santa Verge
mare dels Desamparats,
y prégali que la porte
ahont ta companyera está,
en prenda de que li guardes
en lo pit recort honorat;
y fes reyna de la festa,
si eixa ditja pots lograr,
á la que trobes mes digna
de rebre un honor tan gran.—

Així me parlá la musa
de la vora de la mar,
y se va allunyar cantantme
esta cansó, que 'm doná.

LO PEIXCADOR

Sota 'ls meus peus la mar blava,
sobre el meu cap lo blau cel,
y jo al timó de ma barca
tan llaugera com lo vent,
d'aqueixa inmensa planura
lo rey absolut me crech.
Pipada sobre pipada,
¡amolla el davant, fill meu!
y á cada onada ¡com ratja!
¡com unfla la vela el vent!
huí s'ompliran les paneres,
de déntols y de pajells.
Als peus groguenca espardenya,
peúch de drap borreguer,
y de la mateixa tela
lo jaquetó y saraguells,
la faixa blanca cenyida,
y dins del negre barret,
pera entretindre la boga,
tabaco, pedra y esquer.
Y á cada onada ¡com ratja!
¡com unfla la vela el vent!
huí s'ompliran les paneres,
de déntols y de pajells.
Y aixina ratja la barca,
unflantli la vela el vent,
mentres que sentat á popa
navega lo pobre vell
fumant, y á cada glopada
de fum, enviánt al cel,
una callada pregaria
de lo fondo del cor seu;
que tot aquell que s'embarca,
té la sepultura als peus.
Mentres tant, son fill, á prora,
contempla el cristal inmens,
escudrinyant la fondaria,
per voré si veu en ell
l' imaje de sa promesa
que dú fixa en lo pit seu,
y una enamorada cobla
va repetint entre dents.
La soletat de les ones
fora mes amarch desert,
si no la dolsificaren
els recorts d' amor y Deu.
Y gallarda com gavina
que vola entre mar y cel,
pareix que vole la barca
sobre el tranquil element
que talla la negra prora,
com esmolat gabiner;
y al arribar á la soca
de llevant ó de ponent,
s'arria del tot la vela,
lo pedral abaixa llest,
y plé lo pit de esperansa,
se tira á la mar l' ormeig;

y si l' oraje acompaña
y está menjador el peix,
se van omplint les paneres
de déntols y de pajells.

II

¡Mes ay! es de la peixquera
sempre el resultat joyós,
que les mes de les vegades
lluyta el pobre peixcador
ab los elements contraris
de la seua professió.
Y en tanta desdija alguna,
que la irritada furor
de les estravides ones
trenca entenes y timó;
y arrastra la pobra barca,
com si frágil canya fos,
arrancada per la furia
del torrent arrasador,
y la dú mig anegada
sens rumbo ni direcció,
y sense mes esperansa
d' auxili ni de socós,
que la qu' el cel manté encesa,
en aquells confiats cors,
fins que, perduda, la estrella
entre pluja y vent y trons,
sobre solitaria plaja,
ó contra negre penyó.
Dijós llavors si la vida
trau á salvo de son dol,
y pot cumplir la promesa
de portar á genollons
als peus de la Santa Verge,
patrona dels peixcadors,
una corona de roses,
y un tros del trencat timó;
que alguna trista vegada
d' un rellamp á la claror,
trobaréu sobre l' arena,
lo bulto negre y paurós,
del abandonat cadavre
de lo pobre peixcador!
¡Ay! debades la familia,
anegada en amarch plor,
s' arremolina en la plaja
mirant l' horisont cendrós,
esperant vore la vela,
terme de lo seu dolor;
puig totes las barques tornen
peró la que esperen nó.
Y el ciri encés á la Verge
s' apagará, cremat tot,
y no tornarà la barca,
que d' ataut servi al mort!
y queden pobres, ¡tan pobres!
que no tenen... ni el consol
de plorar sobre el sepulcre
ignorat del peixcador!
Si se salva del naufragi
la desgracia el fá mes fort,
y torna á lluytar lo náuger,
sempre ab lo matxix ardor;
així quant mes s' el matxaca,
lo ferro se fá mes dols,
així l' or se purifica
quant mes se l' arrima al foch.
Y aquella vela llatina,
y aquella barca, y els dos
mariners que la tripulan
li fan recordar al cor
els mariners de la Grecia
y aquells altres peixcadors,
que en la mar de Galilea
elejí Nostre Senyor
per humilíssims deixebles,
y foren, corrent lo món,
de la llum del Evanjeli
esforsats propagadors.
Per aixó quant jo me trobe
de vells mariners enfront,
els mire sempre ab respecte
y santa veneració,
y me dich: Aqueixa rassa
de cor noble y generós,
es la que á llunyanes terres
portá la fama y honor,
y la gloriosa bandera
de nostra invicta nació.
Y llich ab noble entusiasme
en aquells arrugats fronts
de Trafalgar y Lepanto,
les glorioses tradicions,
y dels sufrits camarades,

que al gran Cristófol Colon
ajudaren en la empresa
mes gran que allumená el sol,
d'arrancar de les entranyes
de la mar un altre món.
¡Ah! llavors, llavors d' Espanya
estengueren tant lo nom,
que no cabent ja en la terra,
Deu eixamplá sa grandor,
y la Musa de la historia
escrigué l' himne famós
que canta en totes les llengües
la gloria dels espanyols!
¡Mireulos! ¡son els mateixos!
sempre els trobareu resoltos
á pedre vida y fortuna
per lo nostre pavelló.
La mar es l' espill del cel,
y com copia sa blavor,
y lo raig viu y puríssim
de lluna, estrelles y sol,
els mariners que la creuan
senten mes viva en lo cor
la llum del cel santa y pura
de patria, de fé y d' amor.

J. AGUIRRE MATIOL

À PROPÓSIT DE LA ANADA DELS CATALANISTAS IBÉRICHS AL ROSSELLÓ.

Continuació

¡Y aquells que volen deschristianisar avuy al
treballador de la modesta feyna, així ennoblit
per la més sublime doctrina á costa de inapre-
ciables, d' infinits sacrificis, á costa de la sanch
mateixa del fill de Deu viu, pretenen que un
nou enviliment ha de elevarlo més! En veritat,
aixó no es més que oradura, quand no es un
mal pitjor, quand no té per causa principal
semblant engany la funesta inspiració de aquell
que perdé á Eva y perdé á Adam, pretextant lo
miilor interés á favor d' ells, enlluhernantlos
ab suposats y quimérics augments de grandesa,
y dihentlos ab monstruosa insidia: *Eritis si-
cut Dii...*

No hi ha gaire fehiam referencia al perpinya-
nés Joan Blanchas; y no obstant lo que dihuen
respectables crítichs, nos apar que sens mereixer
la nota de excessivament créduls, pot sostenirse
encara que l' nom del Guzman de Tarifa no es
pas molt mes resplendent en la Historia de
Castella, que l' de Blancas ó Blanca en la de la
vella Catalunya. Estudiant íntimament als nos-
tres passats, si be se donan en lo sigle XI los
Usatges, códic inspirat principalment en l' es-
perit de la legislació goda, segons una autoritat
competent... *Usaticis, ex legibus gothicis sump-
tis*, diu Antoni Óliva en lo seu llibre famós
De jure fisci, dignament elogiat per l' illustre
Campomanes, qui també fa justicia als altres
jurisconsults catalans de més fama, se 'ls veu no
obstant especialment nudrits en las grans máxi-
mas dels conquistadors del univers; procurant
imitarlos en las suas qualitats més rellevants,
en tot lo compatible ab la nova doctrina del
Gran Màrtir. Los çaragossans no eran pas in-
competents en materia de civisme; y al veurer
lo que fehia una embaixada del Consell dels
Cent de Barcelona, enviada á Joan II, y ahont
l' element menestral tenia la representació que
li corresponia, dehian d' ells, vista la sua enér-
gica y patriótica actitud, que semblaban *romans*.
Ben coneguda es la formidable enteresa de
aquell pare romá, de prou resolució per sacrifi-
car dos fills conspiradors á la severitat de la
lley; com ho es igualment la de aquell altre
pare qui per poca disciplina, encara que la falta
hagués proporcionat al seu fill una victoria,

també l'condemna a la última pena. A pesar de las ardents súplicas dels amichs y del estupor del exèrcit, c'ida l' implacable general al lictor ab terrible veu, tot senyalant al jove transgressor de las suas òrdres: «Lligal al pal» *alliga ad palum*.

Tot aixó es tremendament admirable d'esperit patriòtic, però no es pas certament gayre més conmovedor que l'espectacle de un bon pare, oferint, si necessari fos, tirar desde la muralla l'arma de mort al enemich cruel que l'posa en la situació horrible d'optar entre la vida de un fill y l'seu honor, y á més l'honor de una mare; puix se tracta també del honor de una patria, que es verament la mare santa, *alma mater*, la mare immortal, la mare de tots, á la qual se ha de postposar qualsevol altre amor, per llegíim que sia. En Joan Blancha es pare; poden los perpinyanesos sens deshonra entregarse; la fam comença á ferse sentir entre l's defensors de la plaça, als qui tot escasseja menos lo valor, acudintse ja á aliments horribles; però per altra part, lo magnánim ciudadá recorda que ans que sia pare també es fill, fill de la gloriosíssima mare á que acabam de referirnos; y educats com estaban los antecessors nostres, y coneixedors com eran de tota classe d'heroismes, de fora y de dintre casa, l'homèrich perpinyanés, segons la narració d'Andreu Bosch, no vacila un sol moment en desafiar las amenças y lo irós comportament de un desentranyat expugnador; donant á entendre la decisiva resposta del pare, que com més prompte se haja consumat l'horrendo sacrifici, més aviat cessarán suposicions injuriosas respecte á sa fidelitat inalterable.

Era Joan Blancha de aquella mena d'hòmens que crèhian en la gran màxima: *Dulce et decorum pro patria mori*. Y en los pobles ahont no estiga tal crehencia fortament arraellada, podrá haberhi multituts, remats destinats al jou, *servum pecus*; podrá haberhi apariencia de una patria, però nó la realitat.

Y ara afegirem que la mort del fill d'en Blancha deu principalment imputarse al esperit de Lluís XI, y encara al de la época en que aquest regnaba; no als caps sols del seu exèrcit, ni menys á la nació francesa. La França es generosa, es noble, però en aquell temps tenia un monarca tan baix, que un escriptor de gran celebritat del sigle XVIII ha pogut dir de Lluís XI: *Il avilit la nation, sous son regne pas un grand homme*. Lo nostre Joan II tenia sens dubte un valor militar á tota proba, però en quant á sentit moral, era á poca diferencia un Lluís XI. En lo mateix sigle y ans de la mort del fill d'en Blancha, cremaren los inglesos per bruixa á Joana d'Arc, regoneixentse ara en Inglaterra que la suposada bruixa era una heroína y una santa; es dir, exactament lo que ha cregut lo bisbe Dupanloup, de gloriosa memòria.

A pesar dels dubtes manifestats sobre la proesa de Blancha, ell es cert que existeix encara la lápida ahont se consigna un alt fet sens especificarlo, un fet de fidelitat singularment heróich, y que la tradició vivent explica y detalla ab claritat. Consta que durant lo siti de que s' tracta fou executat per l'enemich, *quasi á la vista del seu pare*, lo fill de Joan Blancha, trobantse aquest dintre de la plaça sitiada; es dir, que lo fet essencial, l'execució del fill de Blancha es un fet autèntich. Fou executat al mateix temps que en Bernat d'Homs; segons una autoritat, lo dia 5 de Desembre del 1474, y lo dia 13 del mateix mes, segons una altra. Si aquell any era ó no Blancha cònsul en cap, es cosa que en realitat té poca importancia, ja ho havia sigut l'any 1473. Ni ha de donarse exagerada importancia al silenci de Zurita en aquest punt. Altras cosas no refereix Zurita, que per aixó no dei-

xan d'esser perfectament certas. Sabut es que los dietaris de Barcelona no consignan la vinguda de Colón á aquesta ciutat á fi de participar als Reys cathòlics los primers resultats de la sua expedició prodigiosa, y no obstant es de tota certitut que l'immortal navegant hi vingué.

Se ha dit igualment que la rendició de la vila de Perpinyá no podia dependre de Blancha, perquè podia més que ell lo llochtinent del Governador de Rosselló; però en aquells temps tenian en Catalunya gran poder las autoritats municipals, capitanejant generalment llurs respectives milicias; y per altra part, en totas edats en los sitis més memorables, la resistencia se ha degut principalment á las condicions de carácter de alguns caps populars, encara que no essent oficialment los primers. Ell es un fet que al acabar lo siti en l'any 1475 no hi havia en la plaça més que quatrecentos soldats de rey, y que no es pas lo seu capdill qui figura com part principal en la capitulació, ni en la negociació de la mateixa, puix lo conveni es tractat entre los generals del exèrcit sitiador; y los cònsuls, caballers y altres habitants de Perpinyá. No s' parla del governador ni del llochtinent. Aquesta objecció queda donchs reduhida á no rés, bé que n's reservam, ab lo permís del bon amich Matheu, publicar un article especial sobre aquest punt històrich de verdader interés, y que servirá com de complement per lo present escrit (1).

Sia com vulga, lo poble rossellonés ocupa en la Historia un lloch honrosíssim per la sua constancia cívica, en mil ocasions manifestada; aixó es lo suficient, y aixó ningú podrá negarho may. Póden traure, si volen, dels Anals de Catalunya la figura tradicional de Joan Blancha, per aixó quedarán sempre brillantíssims. Però la realitat es que, més ó menos *guzmánich*, lo nom de Blancha segueix sempre eminent entre ls més eminents del Rosselló; podentse tenir la seguritat absoluta de que, ben considerat tot, es un dels més gloriosos de l'antigua Corona d'Aragó, y nom que en tots temps significará virilitat soberana, en terra ahont la paraula *virilitat* se sab lo que vol dir.

Conegut es de tothom lo que feu Barcelona l'any 14 del sigle XVIII. Tampoch se signora que en los primers anys del present sigle se donaren inolvidables probas de no haberse extingit encara en los pits ibèrichs l'entranyable amor á la mare comuna, felicitada en aquest punt per lo mateix Solitari de Santa Helena, prou competent en fets de valentia, com massa bon soldat per no regoneixerla ahont la trobaba; y ell declará en alta veu que la protesta armada con-

(1) En Pere Vidal, digne bibliotecari de Perpinyá, qu' en las nostras festas literarias estigué, com en realitat també estigueren los seus companys, verament admirable de cortesia, de perfecta delicadesa, ha publicat un Guia del departament dels Pirineus Orientals, ple de datos interessants, llibre que demostra gran coneixement de la historia del país, y escrit ab estil fàcil y sumament clar; revelant ja la lectura d'aquesta obra un autor á més de molt instruhit, dotat de cor generós, qualitat que encara més inequívocament patentisa lo tracte personal. Tot, en lo Sr. Vidal, baix l'aspecte físich com baix l'aspecte intel·lectual, està manifestant noblesa. Lo Sr. Vidal, seguint en aquest punt á Gazanyola, qui seguí á Fossa, importants escriptors del país un y altre, dona també com no històrich l'acte d'extrema, de terrible energia patriòtica atribuït á Blancha, es dir, l'acte de tirar al enemich lo punyal per la mort del seu fill, suposantse generalment, com també ho suposa Gazanyola, per exemple, qui per altra part es de veras escriptor apreciable baix tots conceptes, suposantse, repetim, ó millor, afirmantse positivament, que Andreu Bosch volgué fer obra dramática ó fantástica, en lloch de obra de realitat, presentant á Joan Blancha tirant l'arma als sitiadors desde dalt de las murallas de Perpinyá. Però la veritat es, per estrany que aixó sembla, que s' parteix d'un supòsit equivococ. Andreu Bosch, l'historiador perpinyanés, ha sigut mal llegit; Andreu Bosch no diu pas que Blancha tirés cap punyal; Bosch lo presenta disposat á ferho en cas necessari, però no li fa tirar cap punyal, ni cap altra arma. En mitx de tot aixó Gazanyola declara no obstant, sia dit en honor seu, que l'fet té algun fonament, consignant las paraulas d'un escrit contemporani digne de fé, ahont se veu que Blancha tingué en efecte un fill sacrificat per l'enemich *quasi á la vista del seu pare* que estava tancat dintre la plaça sitiada. Aixó demostra l'esperit imparcial en lo fondo del historiador Gazanyola, com demostra l'imparcialitat y la conciencia de En Pere Vidal, lo nou amich de tots nosaltres, la declaració en lo seu citat llibre de que encara avuy existeix en lo castell de Corbera, y vinguda de Perpinyá, la lápida ab la inscripció mateixa exactament copiada per Bosch: *Huius domus dominus fidelitate cunctos superavit romanos*. Inscriptió únicament aplicable á la familia dels Blancha ó Blancas de Perpinyá, y aplicable fins en la absurda suposició de que pogués demostrarse, nos atrevim á dir, que en lo siti famos de Perpinyá del 1474 al 1475 no hi hagué ningun individu de aquella il·lustre familia que hi prengué part, y que no hi hagué per consegüent ni un pare magnánim ni un fill que fos víctima del patriotisme de son pare, com diu lo document que cita l' mateix Gazanyola. Y aixó esperam demostrarho en l'article especial que anunciam en lo text.

tra la sua agressió se havia feta per Espanya noblement: «*L'Espagne se leva comme un seul homme d'honneur...*» ha deixat dit.

Es igualment sabut que á poca distancia del Rosselló, hi há una antiga ciutat á la vora del Ter, á la qual, després d'altras tentativas inútils, aná á expugnar un home á qui los autors militars de més nota consideran, després del vencedor d'Arcole, com lo primer general de la sua gran época en lo pertanyent á la guerra metódica, ó científica, com ara dihuen. Aludim al marescal Saint-Cyr; y tots poden llegir en las suas *Memorias* los elogis especialíssims que tributa á la raça catalana, baix lo punt de vista de la aptitud militar. Ningú fa més justicia al mérit dels defensors de Girona; y á pesar de esser Saint-Cyr de natural poch poètic, se expressa en frases que conmovhen fins al més fondo de l'ànima, quand parla del exemplar y sant patriotisme de las donas gironinas. De modo que si en l'any 1474 y principis del 1475 donaba Perpinyá lliçons eternas de insuperable constancia, d'un vigor que fa tremolar, com dihuen vulgarment, las copas dels genolls; en 1809 los ciudatans de la vella *Gerunda*, altament fiels á las gloriosas tradicions, demostraban al univers enter que la bona sang encara no se havia tornat aygua, per valernos aquí d'una altra locució popular, usada en algunas comarcas catalanas. També en l'any 1809 se cridaba sarcásticament als braus de Girona: *Catalans, menja-ratas*; com ja se había cridat als companys d'en Blancha, tancats en la capital del Comtat de Rosselló (1). Aixó no vol dir sinó que los nets tenian encara prou pit per posar una nova anella á la riquíssima cadena del honor antich; y aixó significa al mateix temps que los camins dels forts no son pas los camins dels sibaritas. De lluny los vé, donchs, als catalans mereixer lo calificatiu de *menja-ratas*. Trist aliment ha de esser aquest sens dubte en lo curs ordinari de la vida, però més trista incomparablement es la deshonra; á més de que, en certas circumstancias solemnes, pot la poderosa química del patriotisme transformar los més baixos menjars en una verdadera ambrosia, y donar també l'immortalitat, com la dona lo aliment dels Deus.

Es dir, fins á aquesta centuria s'han conservat las natives qualitats per la guerra que en los temps primitius distingian á la nostra gent. ¿Continuará l'històrica energia que ja admiraban los generals romans? ¿La bona fibra s'anirà empobrint? *That is the question*.

Y per ara deixem ja de tant parlar de guerra, que en realitat no hauriam de recordar sinó per dirigir pregaries al Senyor, perquè vulga apartar de nosaltres tal flagell, sobre tot entre bons vehins y parents, com entre totas las nacions germanas en la fé.

L'experiencia ensenya que la gent nostra no acostuma pas á ésser molt més inferior en las lletres ó las ciencias, que en la industria y las armas, quand á l'estudi consagra resoltament sas facultats. Faltant al autor de aquest escrit, lo que vivament sent, la deguda competencia; y ademés, no tenint tampoch temps de fer investigacions especials, respecte á la part que ls catalans de l'altra part prenen en lo moviment intel·lectual de l'illustre nació que en aquesta arena, com en altres arenas, tan alta sol portar sa gloriosa bandera, se limitarà á citar alguns noms que molt de veras los honran, tots pertanyents al nostre sigle XIX; y los primers que n's venen á la memoria. Recordam, per exemple, al catedràtic Anglada, autor de una obra

(1) Vèurer sobre aquest siti, entre altres obras, á més de la de Bosch, «*Titols y honors de Catalunya*» la «*Historia crítica de Catalunya*», per En Antoni de Bofarull.

L' ESTIU' — COMPOSICIÓ DE J. LLOVERA

preciosa; l'anàlisi fet, quasi pot dir-se per primera vegada de un mode verament científich, de las moltes ayguas thermals de tot lo departament dels Pyreneus Orientals.

En la mateixa Escola hipocrática de Montpeller, en que Anglada ensenyava ab tanta gloria, han sigut en aquest sigle professors, y professors digníssims, Ribas ó Ribes, Fuster, com ja tinguerem l'honor de dirho en la inolvidable festa de Banyuls, y probablement altres que jo ignoro; habent tingut encara una cátedra en la Facultat de Lletres de la mateixa ciutat, Camboliu, altre fill gloriós de la mateixa terra, honorador insigne de nostra literatura. Hi há Companyó, lo pare, que ha deixat una obra importantíssima, la Historia natural del departament que té Perpinyá per capital; mostrantse per sos coneixements y sos serveys, digne amich y col·laborador del gran Cuvier, qui molt especialment l'estimaba per sas virtuts, á més de la consideració que'l seu vast saber li mereixia. Lo sabi naturalista Companyó ha deixat un fill també de coneixements poch comuns en la ciencia del pare; y després de haber estat al cap del servey sanitari durant los anys en que ab tan bon éxit se treballá per' atravesar l'Isthme de Suez, també ha volgut anar ab igual càrrech á la construcció del nou canal de Panamá.

Hi ha encara plé de vida, que Deu mantinga molts anys, lo Sr. Tolrá de Bordas, lo crítich eminent de *La Atlántida*; essent perfectament de antiga soca catalana aquestos noms de casa, ó de familia, conservantse tots avuy en la massa general de la població vivent en la Catalunya ibérica.

Naturalment, per poch al corrent que jo estiga del estat actual de la Catalunya francesa en materia de ciencias y lletres, no puch pas ignorar que també ha tingut en aquest sigle un tal Francesch Aragó, aquell de qui diu la musa popular: *nat á Estagell, en Rosselló*. Y encara avuy tampoch falta lo nom de Aragó en la nostra Catalunya. Fa poch se han erigit á la entrada de la Universitat de Berlin dos estatuas á dos germans, plens de gloria científica un y altre, á Alexandre y á Guillem d' Humboldt. Alexandre n's fa l'honor de parlar dignament dels fills de Catalunya en lo seu *Cosmos*, sia dit aquí de passada; però aquell prodigiós sabi, cordial admirador de la gloria intellectual de França, consigna molt especialment la superioritat científica del gran rossellonés, de qui acostumaba dir, segons es ben sabut, que era lo primer cap d' Europa.

Poch després de arribada á Berlin la noticia de haber mort lo mestre soberá en ciencias físicas y matemáticas, lo Baró d' Humboldt digué las següents paraulas, que conserva la Historia: «Tinch á molta honra pensar, respecte á Aragó, que per la entranyable amistat, y la constant admiració manifestada envers ell en totes las mevas obras, en realitat li he pertenescut de tot cor, he sigut com seu per espay de quaranta quatre anys; y me honro en pensar al mateix temps, que, ab aquest motiu, també lo nom meu podrá esser pronunciat alguna vegada unit al seu gran nom.»

Aixó ha dit solemnement lo sabi dels sabis, lo eminentíssim Alexandre d' Humboldt.

Ben merescudas té per cert l' immortal astrónomo las dos estatuas que se li han alçadas. La primera, la de Estagell, es precisament d' un artista protegit seu, que en París ha sabut conquistar-se celebrat ben guanyada, Olíva de Sallagosa, en país de ceretans. Jo tinch l'honor de coneixer personalment al escultor Olíva; y escoltant un dia una traducció en catalá d' un judici literari escrit en castellá, y en lo qual se

parlaba de Francesch Aragó y de la estatua de Estagell, exclamá visiblement conmogut al acabar-se la lectura: «May haguera cregut que la llengua catalana fos tan clara y tan expressiva en cosas de art y de ciencia.» Molts anys fa que Olíva viu en París, però no per aixó olvida la llengua dels seus ávis. Quand portá al santuari de Font-Romeu la imatge de la Verge Mare en marbre de Carrara, essent ben digna de son talent l' expressió de aquella cara admirable, irradiant dulçura, bondat suprema, caritat inefable, verdaderament divina, un respectable entusiasta, digue á Olíva, després de celebrar lo mérit artístich de la obra: «Ara sols falta que l's Goigs de la Mare de Deu se traduhsen y s' canten en francés;» contestant immediatament l' illustre artista ab vehemencia: «Aixó nó, la Mare de Deu de Font Romeu no entén sinó l' catalá:» La resposta pot esser més ó menys ortodoxa; però nosaltres la trobam plena de sentit poétich, y encara plena de noble sentit práctic.

LLUIS CUTCHET.

(Seguirá)

LO DIA DEL MEU SANT

No era molt petit, encara anava á estudi; més, com cada any, aquell dia la mare 'm va permetre fer festa. De bon matí m' obsequiaren ab unas botinas novas, una baldufa y xocolate ab ensiamada que prenguerem en taula mitj rodona, puig que sols n' aixecavam un ala, 'l pare, la mare y jo.

Un cop que la horxata corresponent va haver-nos refrescat, 'l pare 'ns deixá per anar á son treball, y la mare sortí á comprar la menestra pe 'l dinar d' aquell dia, recomanant-me qu' encar que truquessin no obrís á ningú la porta, de la qu' ella s' en duya la clau.

Després d' haver trencat un parell de rejolas fent ballar la baldufa, y cansat al últim d' aquell moviment que, segons diuen, tant s' assembla ab lo de la Terra, vareig obrir lo balcó, hont, ficat dintre un' olla de terrissa, floría un roseret, y pujant de peus sobre lo guarda faldillas, comencí á contemplar ab envejosa mirada lo fill del botiguer del devant que jugava á balas ab lo noy del primer pis. No cal dir qu' al veure 'm varen invitarme á pendre part en lo seu joch, ni tampoch es menester parlar del sentiment ab que vaig contestar que m' havian prohibit deixar la casa. Llavors comensaren á ferme babarotas, mofantse de mí, y jo, picat de l' honra, surto del balcó, agafo las botinas y la baldufa y las hi ensenyo ab cara de triomf, sentint no poguer fer altre tant ab lo xocolate y ensiamada que m' havia menjat per esmorzar.

Mes contra lo que jo esperava, ni 's dignaren mirarme, ni, lo que 'm va sorprendre més, continuaren fent correr las balas; tot al contrari, eran ells los que corrian vers la cantonada hont s' apilonava una munió de gent qu' ab cara curiosa guaytavan tois cap un mateix indret d' hont ne venia 'l só d' una campaneta, tocada de temps en temps.

—Anem,—vaig pensar jo,—aixó deu ser que, perque avuy es lo meu sant, fan professó.—

Torno á posar las botinas demunt de la calaixera, 'm fico la baldufa á la butxaca del devant, vaig á buscar un bossí de pá á la cuyna y 'm possessiono altra vegada de la barana del balcó.

Arribava á bon punt; pe 'l comensament del carrer apareixian dos mossos de la Esquadra ab las carabinas al bras. ¡Ay, ay! vareig pensar jo, no hi van gegants; ba, vaig afegir interiorment, me 'n alegro; tampoch tenia ginesta.

Derrera 'ls mossos y en dos rengles, un per cada cantó del carrer, seguían una pila d' escolanets tots vestits de vermell; un d' ells portava la campana qual toch havia jo ja sentit; altre duya una caixa de fusta, com las que serveixen per demanar caritat per las ánimas, y en mitj dels dos, un tercer aguantava ab sas mans un paperot enmatxucat. De sopte los trajos vermells foren sostituïts pe 'l color negre de las vestas y cucurullas que seguían als escolans: després, y portat per un dels endolats, venia, en imatge, lo Senyor clavat en creu. La quietut que regnava era sols interrompuda per l' acompassat pas dels qu' anavan á n' aquella professó tant estranya, y per lo *ninch* de la campaneta que 's sentia ja bastant lluny.

Los raigs del sol ferían mon cap descubert, y per guarirme de la calor entrí á buscar la gorreta; quan vareig tornar al balcó, trencava la cantonada un home vestit ab una túnica fosca, y una caputxa del mateix color li tapava sos cabells, venintli á caure sobre 'l front ple d' arrugas y, com sa cara, d' un color molt lletx, mitj vert, mitj groch: sos ulls esmortuïts los tenia fixats en un petit Crist que sostenia en la má un venerable frare caputxí, qu' anava á son costat. Un pas més enllá d' ells, un' altra figura va cridar ma atenció: era un home barbut, de cabellera despentinada y d' ulls que no espresavan cap bon intent. Vestia un gech molt ajustat y calsas fins á genoll, deixant al descobert una mitxa negra com lo restant de son trajo. Aquell grupo 'm va fer por. Un tremolor gran va apoderarse de tot jo, y la llesca de pa qu' anava á dur á la boca, va despéndres de mas mans cayent als peus del de la caputxa, qui, alçant sos ulls, fixá en mí sa mirada esporuguida, y un sonrís entrovri sos llabis amoratats.

Aquella mirada va glassarme las sanchs, vaig sentir en mon cor una geló espantosa, las orellas me xiulavan, tot donava voltas al meu entorn, los ulls se 'm clouhian á mon malgrat, los genolls me flaquejaren, y, com ferit per un llamp, cayguí estés demunt la l'amborda del balcó.

Quan torní á obrir 'ls ulls, jo estava ficat dintre mon llit; era ja fosch y una llantia iluminava 'l quarto, hont la mare, tot vetllantme y sentada prop meu, apedassava una camisa del pare.

Han passat molts anys desd' aquell dia, mes encara cada vegada qu' arriba 'l meu Sant, las llágrimas enterboleixen ma vista al recort de l' home que tanta por me va fer poch minuts abans de que perdés la vida.

ENRICH DE FUENTES.

4 Juny 1883.

PRIMAVERA

Poesia premiada ab la Flor natural en lo Certámen de Mataró

Branda alegre la campana
per l' ofici assenyant,
mentre 'ls vehins de la plana
dret la esglesia van pujant.

Campana que d' alegria
me desperta tants recorts...
ah! quant prop miro ja 'l dia
en que per mi toque á morts!

La primavera s' atansa,
tot s' esparpilla y reviu:
sols mon cor sens esperança
entre tant goig no sonriu.

Dintre poch las pampoladas
de nou los ceps vestirán:
y s' esmaltarán las pradas
que de fiors se cubrirán.

De nou embaumarán l' ayre
los tarongerars del hort...
quan vessen sa pura afluire
ben segur que ja hauré mort!

Lo niu penjat en las vigas
n' espera ja l' oronel:
l' aucellet, si gayre trigas
ja 'n seré envolada al cel!

¡Y quín dol, moixonet, ara
deus trobá' al retorná' assi:
ne veurás plorant ma mare
vestida de dol per mi.

De des que s' es fos lo gebre
y n' es més tébi lo vent,
que sembla que va la febre
de mas venas en augment.

Bon temps! Jo 't volguí en malhora,
la mort ta alenada 'm dú:
la sento més á la vora
tant com més aprop n' ets tu!

Quant mos sofriments me maten
las rosas no haurán florit;
ab las primeras que esclaten
no podrán guarnir mon lliet.

No hi haurán flors ab que 'm pugan
fe' una garlanda flayrant:
á mas amigas que 'm dugan
aixís no 'ls pesaré tant!

Y á la tarde d' aquell dia,
¡qui ja de mí farà esment,
com ma mareta no sia
mitj morta del sentiment!

Mentres mas fredas despullas
solas al clot s' estarán,
l' arbre 's cubrirá de fullas
y 'ls aucellets tornarán,

y lluirán en la bardissa
las rosetas de pastor,
la riddita esfulladissa,
los alóchs y arsos en flor;

los ginesters llur florida
d' or, traurán dalt dels serrats,
y 'l romaní y sajolida
llurs pomells de flor morats.

La festa major del poble
retornará en un temps breu:
sonará altre colp la cobla
del cementiri al bell peu;

y 'l mateix fadrí que alegre
l' any darré 'm tragué á ballar,
valsant de nou, ma creu negre
veurá, y ni 'm te d' esmentar!

Veyent la neu jorns enrera,
tan greu dol no vaig sentir;
ara que la primavera
s' atansa, 'm dol més morir!

Li dol al meu cor que cova
la febre que 'l deu matar:
quan tan bell lo món se troba,
que es trist havérsen d' anar!

¡Més per qué així 'l cor s' aferra
al món que sols m' ha duyt fel!
perqué tan bella la terra
m' apar, ja en camí del cel!

Al fons de tota gaubansa
assí hi nian tristos mals:
sols al cel la malhauransa
no 'ns hi pot veni' al enca's!

Assí, 'l jorn sa claró' apaga
y mata las flors l' hivern;
allí, may cap goig payvaga,
allí, tot bé hi es etern.

Jo hi dech trobá en la altra vida,
quan assí acabe l' abril,
primavera més florida
més flayrosa, més gentil!

Més quan per mí la mort vinga,
ma mare ¡ay! sola després,
potse' al afinar, no tinga
qui sos ulls clogue ab un bes!

Quanta es, pensanthi, ma pena!
Senyor, mira 'l meu sofrir...
ab mí ma mareta enmena
al cel, si no 'm vols guarir!

JOAQUIM OLIVÉ

REYNALS Y RABASSA

ESTUDI BIOGRÁFIC Y LITERARI
LLEGIT EN LA SESSIÓ PÚBLICA QUE CELEBRÁ EL DIA 20 DE MAIG DE 1883
LA REAL ACADEMIA DE BONAS LLETRES DE BARCELONA

Continuació

Ho criteri jurídic y polític de Reynals no informava únicament sas peroracions y escrits: llum de son enteniment, era guia de sas accions. No patía d' una de las més tristes enfermetats morals de la nostra época, 'l divorci entre las idees que 's proclaman y 'ls actes que 's practican.

Baix l' influencia del principi cristiá, s' educá

en la severitat del deber; baix l' influencia de son amor al país, obrá sempre pera l' enaltiment de la patria, pera 'l millorament ó la defensa de sos grans y lligítims interessos. Pocas vegadas fou funcionari públich; però, gelós del compliment dels debers del servey, sempre 'ls despenyá prenent per objectiu lo qu' al bé del país conduheix. Ausiliar de la Biblioteca provincial y universitaria, contribuheix ab gust y mirament á recullir y colleccionar los dispersos eczemplars de las obras de nostres clássichs y dels més notables escriptors nacionals dels segles passats, entusiasta per la riquesa de l' antiga literatura patria, inmusteible gloria nostra, y per la idea nobilíssima de ferla revivre pera modeio de nostra literatura contemporánea, malejada per l' imitació, quasi sempre perniciososa, de la francesa. Secretari d' aquest Ajuntament (1), posa son principal empenyo en la publicació de las Ordenanzas municipales, formadas pera acomodar lo régimen administratiu d' aquesta ciutat á las condicions de cultura de la segona capital d' Espanya, qu' es la primera de sas poblacions mercantils é industrials. Oficial del Ministeri d' Ultramar (2), tendeix en la previsió de conflictes no llunyans, á evitarlos per medi de la assimilació del régimen administratiu d' aquelles provincias al de la metròpoli, idea que dos anys després justifica al resumir com President de la secció de ciencias morals del Ateneu d' aquesta ciutat l' important debat sobre 'l régimen més convenient pera las provincias ultramarinas, en qual ocasió sostingué que si ha de ser especial en quant á la forma, ha de ser en quant á sos principis idéntich al de la península. Y, Rector d' aquesta Universitat literaria (3), 's consagra preferentment á dos objectes: al restabliment de la disciplina académica, compromesa mentres hi hagué llibertat d' ensenyansa; y á la terminació y complement de l' obra del nou edifici qu' un dels nostres primers estadistas contemporanis ha calificat del primer edifici civil de l' Espanya del segle XIX y que deu Barcelona á l' iniciativa intel·ligent de don Víctor Arnau, predecessor que fou de Reynals en aquell càrrech.

Y fora de sas funcions públicas obrá també constantment mogut per son constant amor á la que anomenava *sa terra*. Si serveix á duas importants Compayías, la del Canal de Tamarite de Litera y la Catalana General de Crédit, s' identifica ab las obras públicas que son objecte de sa empresa per los grans beneficis qu' ha de reportarne la riquesa del país. Si la Societat Económica, l' Institut Agrícola de Sant Isidro, las Academies de Bonas Lletres ó de Legislació y Jurisprudencia, l' Ateneu, la Junta provincial d' Estadística, de las que fou membre, lo cridan á formar part de comissions que entenen en assumtos tocants als interessos generals de la nació, ó als locals de Barcelona ó Catalunya, may es sort al cridament, y ningú 'l guanya en zel ni en entusiasme. Si l' axamplament d' aquesta ciutat eczigeix reglas pera realisarse com la bellesa, l' higiene ó la comoditat reclaman, pera que l' art ausilie l' obra de la naturalesa, que tan pródigament ha dat á Barcelona envejables condicions d' emplament y de clima, serveix ab veritable apassionament lo càrrech de Secretari de la Comissió de representant de totas las Corporacions d' aquesta capital y redacta l' informe que, essent recúmen dels acorts, es protesta contra l' injustificada conducta que s' observá ab aquesta Comissió. Si reclama aquesta ciutat l' instal·lació d' un

(1) Fou nomenat Secretari interí l' 25 de Juliol de 1856; y l' 31 del següent Octubre se li conferí en propietat aquest càrrech.

(2) Se 'l nomená oficial de la classe de tercers ab R. D. del 26 de Agost de 1863.

(3) Fou nomenat pera aquest càrrech ab R. D. de 9 Abril de 1875.

Ateneu com associació lliure pera 'l cultiu de las lletres, las ciencias y las arts, y pera l' unió de totas las classes en un centre de franca comunicació y honest passatemp, s' afanya á ser un dels fundadors, y es lo primer Secretari que la Societat ha tingut. Acomodantla á las condicions del nostre temps, se logra la restauració dels antichs Jochs Florals, de tanta influencia en nostre renaxement literari; y no sols es dels adjunts primers, sinó qu' en la festa anyal de 1871 porta la veu del Consistori y llegeix com á President un acabat discurs sobre aquest tema: «La nació moderna es l' amor al país nadiu y á la llibertat, ó sia la patria y la nació, axís com la nació antiga es la patria sense nació ó la nació sense patria.» En los dias de més desfeta tempestat revolucionaria entenen alguns qu' es necessari instruhir á la classe jornalera; y com no sempre 'ls pares poden enviar sos fills á las escolas públicas, s' establexen las dominicals de noys, de qual institució fou un dels fundadors, convensut del be qu' ha de reportar la primera població industrial y mercantil d' Espanya, de la moralisació y religiositat de la numerosa classe que quasi desde l' infancia passa 'l dia en los tallers. Y sempre 'l té per campeo infatigable la causa del treball nacional. Defensa la teoria de la protecció en las Corporacions, en la prensa, en tots los estadis en que pot lluytar; y perfectament d' acort sas idees económicas y sas doctrinas jurídicas y polítiques, uns matexos principis las informan totas. Combat á favor de la protecció en la gran campanya contra 'l lliure cambi; però sense negar son valor á l' estadística y als principis purament económicos sa autoritat, no admet los datos de la primera com expressió sempre certa dels fets, ni per criteri únich la teoria económica pera un problema que no es económic purament, y discuteix sobre aquesta materia ab lo mateix criteri moral y jurídic, ab las mateixas doctrinas polítiques y 'l mateix sentit históric que determinan totas sas opinions sobre las qüestions socials. Lo deber abans que 'l goament; la nació abans que 'l cosmopolitisme; la dignitat de las nacions abans que sa riquesa; la riquesa general com á element de dignitat y de grandesa en los pobles abans que la baratúra dels productes en interés esclusiu del consumidor.

Ideas com las que nodrían l' intel·ligencia de Reynals no resultan simplement de la meditació y del estudi: naxen y viuen al calor del sentiment. En Reynals era vivíssim lo d' amor á la patria. Y no obstant, ¿perqué no s' ha de dir? aquexa patria, qu' estimá tant, oblidá son nom, á pesar de sos grans serveys, de sos grans merexements, sempre que, per lo vot de sos conciudadans ó per designació dels poders públics, pogué expressarli sa gratitud. Nou eczemple de l' injusticia ab que las multituds, classes socials ó parcialitats polítiques repartexen sos favors, may se l' elegí pera desempenyar càrrechs públics d' elecció popular, que son pera l' home públich un estímulo y una recompensa; nou eczemple de que las distincions y honors no 's repartexen sempre segons las obras dels homes, no 'n rebé d' altra que la del Rectorat d' aquesta Universitat literaria, merescudament obtinguda y per breu temps disfrutada. Però no ab dolor, sinó ab lo menyspreu d' una ánima elevada veje aqueix oblit; y may culpá á la patria de l' ingratitude ab que sos fills, indiferents ó massa interessats, solen pagar los serveys que més desinteressadament y fins ab grans sacrificis se li han prestat. Serví al Be y á la Veritat; creya en Deu y amava la Patria; y res més desitjava pera satisfacció de sa conciencia.

Y res més desitjava, perque ab tot y valer

TABÉRNOLAS — APUNTACIÓ DE J. PAHISSA

SOLSONA. ENTRADA DE LA POBLACIÓ Y ÁBSIDE DE LA CATEDRAL, PER J. PINÓS

tant com á jurisconsult, com á publicista, com á patrici, encara valia més com á home. Valia per sa fé religiosa, per son caràcter, per sos sentiments, per sos hàbits, per sas costums. Valia per lo que més s' ha d' estimar en los homes, per lo que dependia d' ell. A Deu se li deuen nostras qualitats natives; á nostres pares ó mestres l' educació; no sempre á nostre propi treball, la fortuna; á la sort moltes vegades, la posició social. Però l' home es alló que ell se fá; l' home moral, sobre tot, es fill d' ell mateix, ab l' ajuda del cel, encara que hi influeixen las circunstancias que l' hajan rodejat. Acostumat lo món á apreciar lo estern, no sempre dona tota l' importancia que té á la vida moral dels homes que 's distinguen per sas ideas ó per sas obras; però es tant important la vida moral de Reynals que sense bosquejarla, mal sia lleugerament, no's comprendria del tot sa vida literaria y política.

Jamay lo dupte filosófic feu vacilar sa fé religiosa, ni la rahó substituí á sos sentiments cristians. Creya, y no recitava sas creencias. No 'n feya un alarde intempestiu, però tampoch fou cobart en proclamarlas. Y no era creyent sense prácticas, ni cristià merament per la seductora bellesa dels misteris y ceremonias de nostra religió. Estava tan adherit als dogmas, com sotmés als preceptes tots de l' Iglesia. Y fill humil d' ella, may subjectava á son propi judici 'ls actes dels qu' estan instituits pera exercirne 'l govern. No conexia sinó sas obligacions, y contava entre ellas la d' estar sempre amatent pera la defensa de l' Iglesia y de sos drets, baix la direcció y vigilancia de sos Pastors.

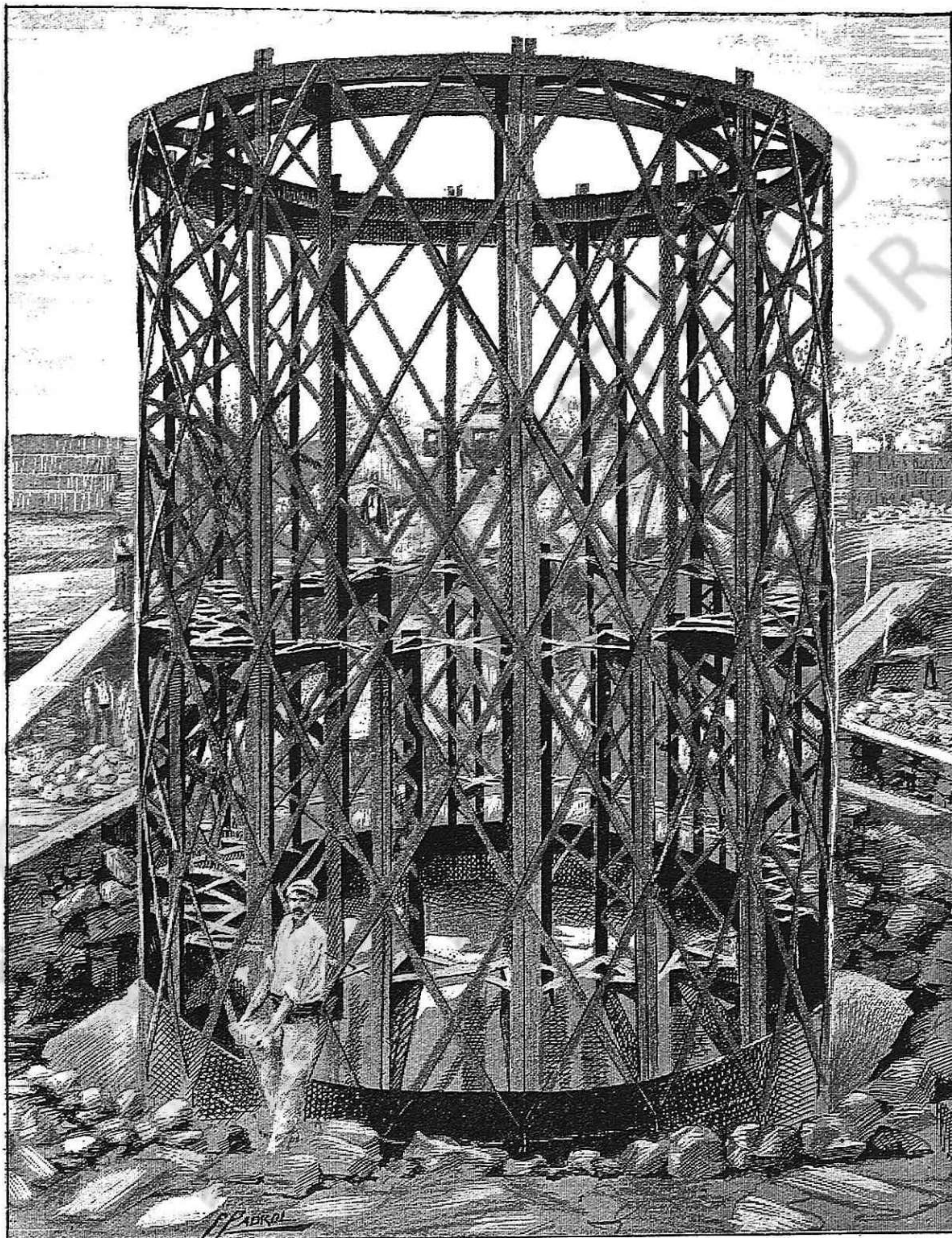
Perque contribuía á dar consistencia á son caràcter, estimava en los demás aquesta qualitat. Lamentava qu' anessen desaparexent los caràcters; que 'ls homes procuren avuy ocultar, confondre, negar sa individualitat; qu' abduquen del noble orgull de tenir pensament propi, á forsa d' adoptar sempre 'l d' altri. Li eran insoportables los homes que, complaxents ab

tothom, may afirman ni contradiuen (1). Y realment, en Reynals la severitat del judici, la identitat del criteri, la consequencia en los principis, la fermesa de sa voluntat, la dignitat en sas accions, la adhesió á lo qu' estimava, constituïen aquell noblíssim caràcter que de tots obtenia consideració, y dels que li estavan més aprop estimació profundíssima. Y aquest caràcter guardava perfecta armonía ab sos hàbits y costums. Los primers eran los del home de lletras, las últimas las del pare de familia. Passava la vida entre sos parents y amichs, en

temps lícits á que 'ls altres s' entregan, ni en conversacions insustancials; li plavián sí 'ls colloquis íntims ab las personas unidas ab ell per carinyosos afectes, y gosava sobre tot en los jochs infantils de sos fills ó en la bulliciosa alegría dels que havían entrat ja en l' adolescencia.

Perque 'ls sentiments de Reynals eran tan profons com espansius. ¿Quí no recorda las hermosas planas, escritas y llegidas ab emoció filial pera elogiar (1) al mestre y al amich, á D. Ramon Martí d' Eixalá, «penós deber, deya,

barrejat de no sé quína satisfacció íntima, ó de certa melancolía agradable que 's sent y no 's descriu?» Si sentia decidit afecte barrejat ab altíssima veneració per sos mestres, igual afecte acompanyat d' una adhesió sens límits sentia per sos amichs. Bon testimoni n' es lo que li passava al recordar á aquell que ho era tant, Xavier Llorens, arrebatat á la ciencia quan més fruïts podian esperarse de sa sahonada inteligencia: may pogué cumplir lo compromís de trassar son elogi històric; «quan prenh la ploma ab aquest objecte, deya, un tremolor nerviós recorre tot mon cos y 'ls ulls se m' omplendellágrimas.» Com estimá á sos pares, á sos germans, á sa dolcíssima companyera, á sos fills, nos ho digueren los que ja han mort ab sa tendra mirada de despedida al separarse de ell, pera esperar-lo en regió més serena, y 'nsho diuen los que son vius ab lo inagotable de

MONUMENT A COLON — OBRAS DE CIMENTACIÓ — ARMADURA DE FERRO DEL POU CENTRAL

tre sos dexebles y sos clients; variant d' objecte, treballava tot lo dia, sens treva ni descans. No surtia de casa sinó pera cumplir sos debers en la Universitat ó pera pendre part en las tareas d' alguna Corporació en que 's treballés per la ciencia ó per los interessos del país. Sas soletats no eran may pera l' oci: si no tenia la ploma á la má pera sos escrits, hi tenia 'l llápis pera apuntar sas observacions ó las ideas que l' assaltavan y 's proposava desarrollar més endavant. May cercá la distracció en los passa-

(1) Abans, deya, pera elogiar á un home se li deya persona de caràcter; avuy se 'n diu persona corrent.

son dolor y ab la tendra devoció á sa memoria. Y sentí també 'l dolor del pare, però 'l suportá ab cristiana resignació: perdé una filla de sis anys, en la qual la bellesa del cos competia ab la de l' ànima; y la perdé quan estava ja afligit son esperit per la dolencia que l' havia de dur al sepulcre.

No era encara vell y dequeyan sas forsas de dia en dia. Tot just als 50 anys, son organisme 's descomponia ràpidament. En los dos últims

(2) Llegí l' Elogi històric en nom de l' Academia de Bonas Lletres y de la Societat Econòmica d' amichs del país en la sessió pública que celebraren en 10 de Janer de 1858.

anys de sa vida 'ls dolors del cos y de l'ànima no 'l feyan desmayar en lo treball; però sa melancolia era habitual com si se haguessen apoderat de sa imaginació tristos presentiments. Diàriament feya progressos la enfermetat y la sufría resignat y en apariència confiat pera tranquilisar á sa esposa y á sos fills, á ells que afectavan també estar tranquils quan lo cor se 'ls negava á la esperança. Sos hàbits cambiavan, y fins havia perdut á principis del 1876 lo de la lectura; en cambi 's sobrescitava sa sensibilitat moral, y espressava ab carinyosíssimas frases, com si fossen una despedida, 'l pler ab que veyá á sos antics amichs. La pau de sa consciència li feya contemplar ab serenitat cristiana 'l tránzit á un' altra vida; més lucida, si possible es, sa inteligencia en aquells dias, may havia jutjat ab tanta profunditat y eczactitut los homes y las cosas. Y 'ls jutjava, mortas totas sas ilusions, però vius tots sos desenganys. Pocas setmanas abans de morir, y parlant de las cosas públicas, deya: «res sé y res vull saber; ho temo tot, y espero poch ó res.»

¿Presentia sa prócsima fi? No ho sé, però la fi era aprop. Pocas setmanas després, més debilitada cada dia sas forsas, més pertinás sa dolencia, 's postrava per última vegada en lo llit del dolor, quan encara no havia complert 54 anys. Y morí com havia viscut. Morí en la fé de sos passats y ab las esperansas d'aquesta fé. Morí ab los dolors del home y ab las tristesas del pare, però ab la serenitat del just y la resignació del cristiá. Morí, robustida sa ànima ab los ausilis religiosos que la regeneran, y ab lo sacerdot al costat, resant las paraulas del Salmista. Morí ab sa esposa, ab sos fills, ab sos íntims amichs, ab sos companys d'ensenyansa, ab sos dexebles, agenollats al voltant de son llit. Exhalá l'últim suspir á las dotze del matí del dia primer de Maig de 1876, en una de las salas d'aquesta Universitat Literaria.

MANEL DURAN Y BAS.

(Seguirá.)

LAS FESTAS DE MATARÓ

Lo dia 27 de Juliol comensaren las solemnitats anyals ab que nostra ciutat celebra desde temps inmemorial l'aniversari de la mort de sas patricias las Santas Juliana y Semproniana, patronas de la antigua Iluro y avuy encara advocadas de la moderna é industriosa Mataró.

Enguany tinguérem de mes á mes dos nous atractius á nostra festa major, que foren l'un, la instalció de la llum eléctrica y l'altra la celebració del concurs literari iniciat per nostre Ajuntament y secundat per nostras autoritats, particulars y societats recreativas d'una manera espléndida y lluhida.

Las funcions relligiosas se celebraren ab tota solemnitat en nostra iglesia parroquial, essent presididas per lo Excm. Ajuntament y pronunciant lo panegírich lo Rnt. Dr. D. Celestí de Pazos, capellá d'honor de S. M., missioner apostólich y canonge de la Seu de Girona. La tradicional professó no pogué tenir lloch fins lo 29, per causa del mal temps, y fou molt concorreguda, recorrent la majoria de nostres típics y pintoreschs carrers.

Lo certámen s'efectuá en los jardins d'«Euterpe», que foren adornats ab acert per lo senyor D. Mariano Vilanova y fills de Barcelona y ab assistència de la corporació municipal y de las autoritats y representants de la premsa, comensá l'acte á las tres de la tarde del dia 28.

D. Melcior de Palau, president del Jurat Calificador, que ab upió dels Rnt. pare Sellarés prebere, Matheu y Fornells y Andreu, individuos del mateix, presidian l'acte, pronunciá un patriólich discurs en catalá anomenant la importancia y trascendencia del certámen de Mataró, discurs que fou celebrat tant per sa oportunitat com per sa concissió d'estil y patriólich entusiasme.

Lo Sr. D. Marian Andreu llegí la memoria de secretari y acte seguit procedí á obrir lo plech que tancava 'l nom del autor llorejat ab lo premi de la flor natural, que resultá ser D. Joaquim Olivó autor de la poesia «Primavera» qui elegí Reyna de la festa á la simpática y elegant Sra. D.ª María del Carme Cabanyes de Thós, esposa del conegut catalanista y llorejat poeta D. Therenci Thós y Codina. D. Antoni de Bofarull obtingué l'*Escut d'or* ofert per lo Ajuntament, per sa colecció de datos histórichs sobre la *Iluro Romana* dels que 's serví donarne lectura d'alguns.

D. Artur Masriera y Colomer, guanyá la *Copa d'or* per sa *oda á Mataró* que ell mateix doná á coneixer; D. Francesch Ubach merequé la *Corona de plata* per sa poesia *Al progrès industrial*; D. Ramon Roca Sans, de Valls, la *Llumenera de plata* per son romans *Ha caygut de la banca*; D. Simon Alsina y Clós las obras del Sr. Palau per sa colecció de cantars; D. Isidro Frías la medalla de plata per sa poesia *La dona de sa casa*; D. Joaquim Olivó altre premi per son treball *Al envelat* y D. Emili Vilanova un grupo esculptórich del escultor Campeny, per son quadret *¿Qui compra maduixas?* que, com tot lo seu, fou l'èxit de la festa.

Los Srs. Manent y Masó, Prats, Gener, Tell, Borrás, Saborit y Ribot y Serra de Sabadell, guanyaren altrás joyas per sas memorias científicas, históricas ó filosóficas presentadas al certámen.

Los escriptors premiats foren obsequiats per lo Ajuntament ab un refresch servit en lo Casino Fénix, ahont los Srs. Thós y Codina, Palau, Masriera, Ribot, Llargués, Vilanova y Tell llegiren bellas produccions sevas y 'ls Srs. Morayta, director de *La Publicidad* de Barcelona, y Pare Sellarés brindaren á la prosperitat moral y material de Mataró y per l'esplendor de Catalunya y lo catalanisme.

Los balls celebrats en los centros «La Union», «Fénix», «Casino Mataronés» y altres estigueren molt lluhits y concorreguts; en suma los matoronins pōden honrarse de haver celebrat enguany una bella festa major en la que no hi ha faltat cap alicient per l'artista, l'home de lletres y per aquells que en eixas festas anyals no hi veuhen mes que la expansió, l'esbarjo y la alegría.

J. C. R.

Mataró 30 de Juliol.

LOS NIBELUNGS

Poema heróich d'Alemanya

Continuació

XIV

COM LAS DUAS REYNAS SE DISPUTAREN

Un dia, abans de la vesprada, los guerrers movian molta brega, entregantse pera divertir-se, á tota mena de jochs cavallereschs. Homes y donas, tothom havia correbut á presenciálos.

Las duas poderosas reynas estavan assegudas l'una al costat del'altra, pensant en los dos hé-

roes tan dignes d'esser admirats. La hermosa Kriemhilda digué:—Tinch un espós á qui deurian estar sotsmesas totas las terras d'aquest realme.—

Brunhilda respongué:—Com seria aixó possible? Tan sols en lo cas de que ell y tu fosseu los únichs vivents. Però en tant que Gunther visca, aixó no succehirá.—

Kriemhilda contestá allavors:—Contempla allá baix com avansa magestuosament entre 'ls altres guerrers semblant á la lluna que brilla entre las estrellas. Certament la rahó 'm sobra pera sentirne orgull.—

Brunhilda li digué:—Per escayent, per leal y per hermós que sia 'l teu marit, no pots posarlo devant de Gunther, l'insigne cavaller y noble germá teu. No pots ignorar qu'ell deu colocarse al cap de tots los reys, sens cap mena de dubte.—

Kriemhilda afegí:—Mon espós es tan digne de ser estimat que no he fet son elogi sens motiu. ¿Potser no creus, Brunhilda que sa gloria es incomparable en moltas cosas? Per lo menys es igual á Gunther.

—Es precís que 'm compregas, Kriemhilda, porque jo no he pronunciat may paraulas sens tenir molt motiu. Jo he sentit á dir als dos, lo dia en que vaig veure al rey per primera vegada, en que portá á cap son propósit de ferme sa muller, y en que conquerí 'l meu amor d'una manera tan cavalleresca, que Siegfried, y ho confessá ell mateix, era lo vassall de Gunther. Y per tal l'he tingut desde que á ell mateix vaig sentirho á dir.—

L'hermosa Kriemhilda respongué:—Aixó m'hauria reportat un gran mal. ¿Com los meus nobles germans haurian consentit veurem muller d'un vassall? Jo 't prego, Brunhilda, molt amigablement que de bona voluntat y per l'amor que 'm portas, no continues parlantme d'aquesta manera.

—En veritat que no ho he de fer. ¿Com he de prescindir del servey personal de tants cavallers com tenim sotsmesos, entre ells Siegfried, per la lley del vassallatje?—La bella Kriemhilda comensava á enutjarse fortament.

—Per forsa 'n prescindirás, puig que jamay ell estaré á ton servey. Son lloch es molt mes alt que 'l de Gunther mon germá y noble cavaller. Es precís que s'acabin las paraulas com las que acabas de pronunciar.

Molt m'estranya que sent ell ton vassall y tenint tan poder sobre nosaltres dos, t' hagas privat per tant temps de son tribut. Ta presunció no deixa de molestarme molt.

—Te mostrás massa orgullosa, respongué Brunhilda; mes ara vull veure com se rendeixen á ta persona honors com á mí se 'm rendiran... —La cólera ofegava 'l cor d'aquellas duas donas.

Y allavors respongué dama Kriemhilda:—Donchs be, ara ho veurem. Ja que t'has atrevit á sosténir que mon marit es ton vassall, los fidels dels dos prínceps decidiran avuy, si á la porta de la esglesia, dech jo passar devant de la muller del rey.

Es precís que vejas avuy que ma noblesa es completament lliure y que mon marit es tingut per molt mes que 'l teu. No vull ser ultrajada en aquest punt. Avuy comprendrás que ta vassalla, marxa en la cort devant de tots los guerrers de Burgondia. Tinch la pretensió que ma dignitat es mes alta que la de cap'altra reyna qu'haja portat corona, desde'l recort dels homes.—

Mes Brunhilda respongué:—Si tu no vols ser ma vasalla, deuréu separarvos de mon séquit tu y totas tas damas, quan nos dirigirém á la catedral.—Per ma fé, qu'així 's ferá, digué Kriemhilda.

—Anem á vestirnos, mas damas, afegí l' esposa de Siegfried, es precis que ma dignitat no sofresca avuy cap deshonra; es precis que demostreu que no os mancan ricas vestiduras.— No era pas difícil obehir ordres semblants; cercaren sos vestits mes ostentosos. Damas y damiselas aparegueren magníficament agensadas. La noble princesa avansá ab tot son seguiment. L' encisadora figura de Kriemhilda apareixia adornada espléndidament.

Anava acompanyada de quaranta tres joven-celas qu' ab ella havian vingut á las voras del Rhin; portavan ricas telas teixidas á l' Arabia. Aixís aquestas damas se dirigiren á l' església ab gran ostentació. Los homes de Siegfried las esperavan devant del palau.

La gent s' estranyava de lo que passava. Las reynas anavan separadas y no de costat segons es costum. D' aixó n' esdevingueren moltes desgracias y angoixas á no pochos cavallers.

La muller de Gunther permaneixia devant de la catedral. Los ulls de molts cavallers se perdian contemplant á las hermosas damas. Mes veuse aquí que ve Kriemhilda ab sa faustuosa cort.

Tots los millors vestits que may hagués portat cap noble filla de cavaller, eran no res comparats als del seu séquit. Ella mateixa ostentava tanta riquesa al seu dessobre que no haurian pogut lluhirne tanta trenta reynas al plegat.

Anch que s' hagués volgut, no s' hauria pogut dir que s' haguessen vist en cap altra ocasió vestits tant rics com los que en aquells moments portava sa cort. Si aixó no hagués pogut mortificar á Brunhilda, Kriemhilda no hauria donat cap importancia á aquesta qüestió.

Plegadas arribaren á la gran església; la esposa del rey obrava aixís moguda per un gran rençor; ordená brusquement á Kriemhilda que s' aturés:— Jamay la dona d' un vassall deu marxar devant la esposa d' un rey.—

Llavors la bella Kriemhilda encesa de furor digué.—Mes t' hauria valgut no haver obert ta boca, tu qu' has deshonrat ta persona. ¿Desde quant la concubina d' un home pot arribá á ser la esposa d' un rey?

—¿A qui anomenas concubina? exclamá la esposa de Gunther.—A tu, respongué Kriemhilda; sols á tu puix que ha sigut mon volgut espós Siegfried lo primer qu' ha possehit ton cos enciser. Sí, no es pas á mon germá á qui t' has entregada verge.

¿Hont era, donchs, ta altanería? Era tan sols per capritxo que permetias que ton vassall t' estimés? Observa, donchs, afegí Kriemhilda, ab quan poca rahó te pots queixar de mas paraulas.—Per ma fé, respongué Brunhilda, que he de contar tots tos ultratges á Gunther.

—Que se me 'n dona! Ton orgull t' ha enganyat. Ab tas paraulas pretenias que jo debia rendirte vassallatje; aixó será per mí, ho pots ben creure, una ferida incurable. No estich disposada á tornarte mon amor ni tan sols ma confiança.—

Brunhilda trencá 'l plor. Kriemhilda passá al seu devant y entrá en la catedral avans que la esposa del rey, ab tot lo seu corteig. La ira anava creixent. Mes d' uns ulls qu' estavan joyosos vessaren llágrimas per aquesta qüestió.

Encara que en aquell recinte se servia á Deu y 's cantava en son honor, lo temps semblá á Brunhilda excessivament llarch, puix son cos estava abatut no menos que son ánima, de lo qual debian serne víctimas no pochos y valents cavallers.

Brunhilda y sas damas anaren á colocalse devant de l' església. Ella pensava: «Kriemhilda m' ha de fer á saber perquè m' ha ultratjat de tal

manera y ab paraulas tan atrevidas. Si se n' ha avanit, en veritat que li costará la vida.—

Heuse aquí que s' acosta Kriemhilda ab molts valents cavallers. L' arrogant Brunhilda li digué:—Aquí t' has de aturar. M' has dit concubina y has de probar com jo ho só. No ignoras pas que tas paraulas m' han ferit profundament.—

Kriemhilda respongué:—Ja pots deixarme lliure 'l pas, puix que probó quant he dit ab aquest anell d' or que porto en mon dit. Siegfried me 'l regalá després de la nit que va passar ab tu.—Jamay Brunhilda tingué un altre dia tan funest.

Ella contestá:—Aquest rich anell d' or m' ha sigut robat y ja fa temps qu' ab malas arts se m' oculta. A la fi he conegut á qui me l' ha robat.—Lasduas fembras estavan animadas de un odi terrible.

Kriemhilda parlá á son torn:—No he de passar mes temps per una lladre. Si tant estimas lo teu honor, millor haurías fet en callarte. Jo probó ab aquest cenyidor, que rodeja ma cintura, que no he mentit en res. Sí, Siegfried ha sigut lo teu amant.—

Ella portava lo cordó de seda de Nínive, adornat ab magníficas pedrerías; realment era una joya espléndida. Quan Brunhilda lo veié, comensá á plorar. Sols faltava que Gunther ne fos sabedor com també tots sos cavallers.

La reyna parlá aixís:—Crideu al soberá del Rhin. Ha de saber com sa germana m' ha insultat dihent en públich que jo havia sigut la concubina de Siegfried.—

Lo rey comparegué ab sos guerrers. Veié á sa estimada plorant y li digué ab dolcesa:—Digam muller volguda, qui, donchs, t' ha pogut ofendre?—Ah! tinch motiu d' estar molt afligida!

Ta germana vol deshonrarme sens compassió; d' aixó te 'n faig una queixa. Ella preten que son marit Siegfried m' ha tingut per concubina. Lo rey Gunther respongué:—Molt mal ha obrat.

—Ella porta aquí mon cenyidor que jo havia perdut y mon anell d' or vermell. Amargament me lamento d' haver nascut. Si tu no 'm lliuras d' aquesta gran vergonya, no t' he d' estimar may més.—

Lo rey Gunther digué:—Que 's cride á Siegfried y 'ns fassan saber si realment s' ha avanit, ó be que l' héroe de Niderlant desmentesca 'l fet.—L' intrépit Siegfried fou cridat desseguida. Quant aquest cavaller los veié á tots tant conmoguts, puix ell n' ignorava la causa, exclamá de repent:—¿Perqué ploran aquestas damas? Desitjo saberho; y per quin motiu só cridat aquí?—

Lo rey Gunther prengué la paraula:—Estich fundament afligit. Ma esposa Brunhilda acaba de ferme á saber com t' has avanit d' haver sigut son primer amant. Aixís al menys ho afirma Kriemhilda, ta muller. ¿Has pogut, guerrer, portarte d' aquesta manera?

—May, respongué Siegfried, y si ella ho ha dit se 'n te de penedir y vull' probarte ab mon mes sagrat jurament, devant de tothom, que may he fet cosa semblant.—

Lo rey del Rhin digué:—Fesho d' aquesta manera. Si juras tal com m' has oferit, quedas lliure de tota sospita de falsedat.—Los burgonds s' agruparen allavors formant rodona.

Siegfried, lo valent, alsá la má pera fer lo jurament. Lo poderós rey digué:—M' has demostrat completament ta ignocencia. Estich convensut de que may has dit lo qu' ha suposat ta germana.

—Molt car ha de pagar, respongué Siegfried, l' haver aixís contristat á ta hermosa muller. Ben cert que aixó m' ha afligit extraordinariament.—Los dos guerrers braus y magnanims se miraren l' un al altre.

—Se deuria ensenyar á las donas d' abandonar totas aquestas paraulas insolents, afegí Siegfried, l' espasa de bon tremp. Prohibeixlas á ta muller, que jo faré altre tant ab la meva. Semblant arrogancia me deixá verdaderament confós.—

Moltes y hermosas damas se separaren y no sens motiu. Brunhilda estava tan fundament afligida que los vassalls de Gunther van tenirne compassió. Veuse aquí qu' Hagene de Troneje s' atansá á sa soberana.

Y li preguntá com era que la trobés plorant. Ella li contá tot y al instant ell li prometé que l' espós de Kriemhilda ne sofriría la pena ó ell no havia d' estar may mes alegre.

Mentres aixís parlavan, arribaren Ortwin y Gernot y aconsellaren la mort de Siegfried. També vingué Giselher, lo fill de la hermosa Uota. Quants' enterá d' aquest propósit, los hi parlá ab lealtat.

—Oh vosaltres, excelents cavallers, perquè aneu á fer aixó? Certament Siegfried no 's fa odiar fins al punt que sia precis lo péndreli la vida. Per un no res s' excita la cólera de las donas.

—Es que hem de ser vassalls de bastards? replicá Hagene; ben poch honor ne reportarian tan braus guerrers. Ja qu' ell s' ha alabat á costa del honor de una senyora, ho pagaré ab la seva vida ó jo he de morir.—

Lo rey parlá també:—Res no ha fet que no haje sigut per nostre be y per nostra gloria. Debem deixarli la vida. ¿Qué vos semblaria si jo odiés á aquest guerrer? Sempre nos ha sigut un fiel amich.—

Ortwin l' excelent cavaller de Metz digué:

—De res li servirá sa gran forsa, si sabem assegurar lo cop. Si vos m' ho prometeu, senyor meu, li faré tot lo mal possible.—Desde llavors los guerrers se li tornaren enemichs sense cap lley de rahó.

Peró ningú com Hagene que á cada instant repetia á Gunther, que si Siegfried morís, los immensos territoris del rey li serian sotmesos. Lo príncep quedá consirós.

Las cosas quedaren aquí. Los torneigs recomensaren. Ah! quantas fortas llansas foren trencadas devant de la catedral fins al palau, en preséncia de la muller de Siegfried. Peró los homes de Gunther estavan molt descontents.

Lo rey digué:—Renuncieu á vostre furor sanguinari. Ell ha nascut per nostra gloria y per nostra prosperitat. No obstant, també es terrible la cólera d' aquest home maravellosament valent. Si ell s' enterava de vostres propósits, ningú podria resistirli.

—No pas, digué Hagene, si vos hi voleu consentir. Crech que 's pot preparar tot tan secretament qu' arribi á trobar la paga de las llágrimas de Brunhilda. Desde allavors Hagene ha sigut son mortal enemich.—

Lo rey Gunther replicá:—Peró com se pot portar á cap aixó?—Vos ho faré á saber, respongué Hagene. Farém venir á aquest país missatgers á qui ell no coneixerá y qu' us desafiarán públicament.

Allavors anunciareu á vostres hostes que vos y 'ls vostres cavallers aneu á partir á la guerra. Després de aixó, ell vos oferirá sos serveys é hi deixarà la vida. La mateixa muller del atrevit guerrer me proporcionarà 'l medi de matarlo.—

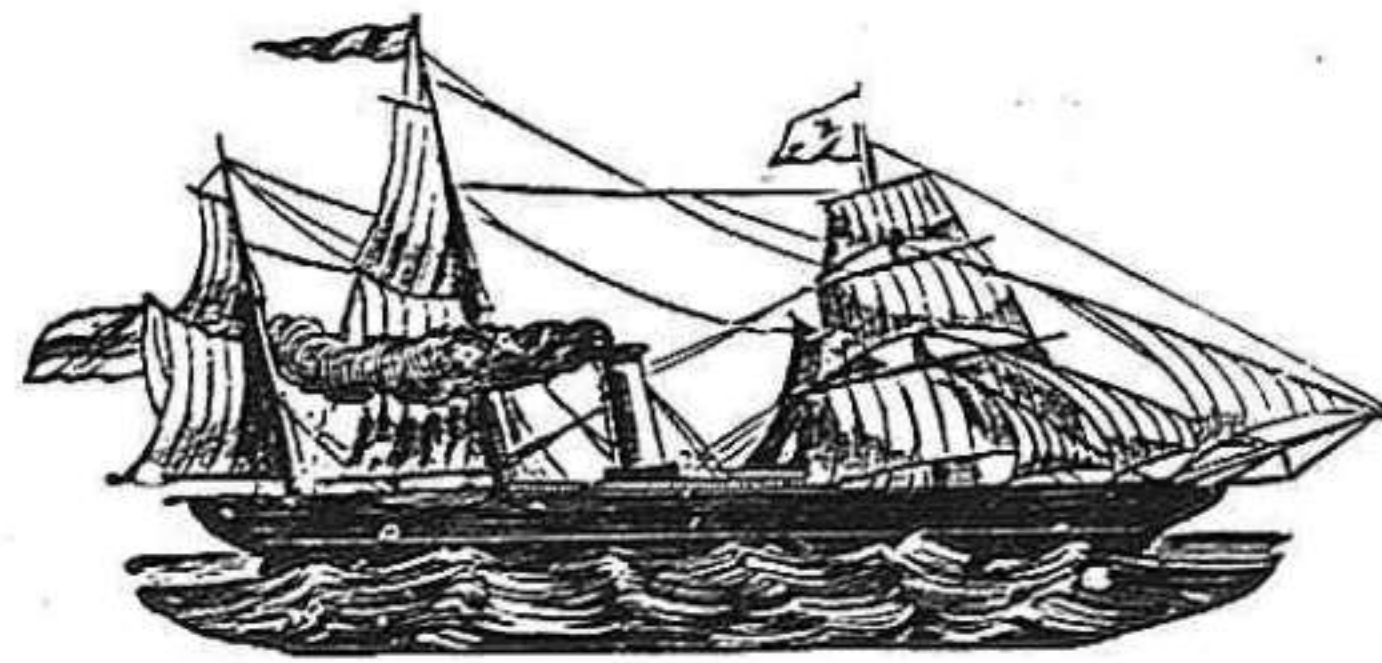
Lo rey seguí d' una manera infame lo consell d' Hagene, son vassall. Aquells ilustres cavallers comensaren á tramar tan horrible traició sens que ningú n' hagués esment. La disputa de las duas damas ocasioná la mort d' innumerables héroes.

Traduhit per ALBERT PUIGDOLLERS.

VAPORS-CORREUS DE LA

AVANS DE A. LOPEZ Y C.^A

COMPANYIA TRASATLÁNTICA

AVANS DE A. LOPEZ Y C.^A

SERVEY PERA PUERTO-RICO, HABANA Y VERACRUZ

Servey pera COLON y PACIFICH

Sortidas	Barcelona	los dias	4 y 25	de cada mes.
	Valencia	>	5	
	Málaga	>	7 y 27	
	Cádiz	>	10 y 30	
	Santander	>	20	
	Coruña	>	21	

Los vapors que surten los dias 4 de Barcelona y 10 de Cádiz admeten càrrech y passatjers pera LAS PALMAS (Gran Canaria) y VERACRUZ. Los que surten los dias 25 de Barcelona y 30 de Cádiz, y 'ls que surten lo 20 de Santander y

lo 21 de Coruña, enlassant lo serveys antillans de la mateixa Companyia Trasatlántica en combinació ab lo ferro carril de Panamá y línea de vapors del Pacífich prenen càrrech a flete corregut pera 'ls següents punts:

Litoral de Puerto-Rico.—San Juan de Puerto-Rico, Mayagüez, Ponce y Aguadilla.
Litoral de Cuba.—Santiago, Gibara y Nuevitas.
América Central.—Sabanilla, Colco y tots los principals ports del Pacífich, com Punta Arenas, San-Juan del Sur, San José de Guatemala, Champerico, Salina Cruz.
Nort del Pacífich.—Tots los ports principals desde Panamá a California, com Acapulco, Manzanillo, Mazatlan y San Francisco de California.
Sud del Pacífich.—Tots los ports principals de Panamá a Valparaíso, com Buenaventura, Guayaquil, Payta, Callao, Arica, Iquique, Caldera, Coquimbo y Valparaíso.

Rebaixas a familias.—Preus convencionals pera estatjes de luxo.—*Rebaixas de passatjes d' anada y tornada.*—Billets de 3.ª classe pera l' Habana, Puerto-Rico y sos litorals a 35 duros De 3.ª preferent ab més comoditat a 50 duros pera Puerto-Rico y 20 duros pera Espanya.

Lo 25 d' Agost sortirà d' aquest port LO VAPOR,

HABANA

pera CADIZ, escalas y demás serveys corresponents

Consignataris: senyors D. Ripol y Companyia, plassa del Palau, cantonada al carrer de la Marquesa.
Nota. Aquesta agencia pot facilitar directament als carregadors los medis de assegurar las mercancias y efectes trasportats per los vapors de la Companyia, fins a verificar la entrega de certas mercancias y efectes en los punts de consignació.

LA ILUSTRACIÓ CATALANA

Desitjosa aquesta Empresa de complaure als subscriptors, ha encarregat á un acreditat taller d' enquadernacions la confecció de luxosas tapas, tant pera enquadernar los números corresponents al any passat com pera l' exposició de números solts, que pot oferir en Barcelona als preus següents:

TAPAS ab dibuixos daurats y negres, cantoneras y claus de metall, llom de xagrí y tela inglesa, propias pera cassinos, cafés, etc., etc.	Rs. 36
ENQUADERNACIÓ del volum del passat any ab tapas de gran luxo.	» 36
TAPAS solas, tela inglesa, pera l' enquadernació de volums.	» 22
Además podem oferir alguns exemplars que quedan de la colecció completa de LA ILUSTRACIÓ CATALANA als preus de	
COLECCIÓ COMPLETA dels tres anys, enquadernada (2 volums).	Rs. 230
COLECCIÓ COMPLETA dels tres anys, sense enquadernar	» 160

Las demandas se dirigirán á l' Administració - Jovellanos, 2, pral. - Barcelona

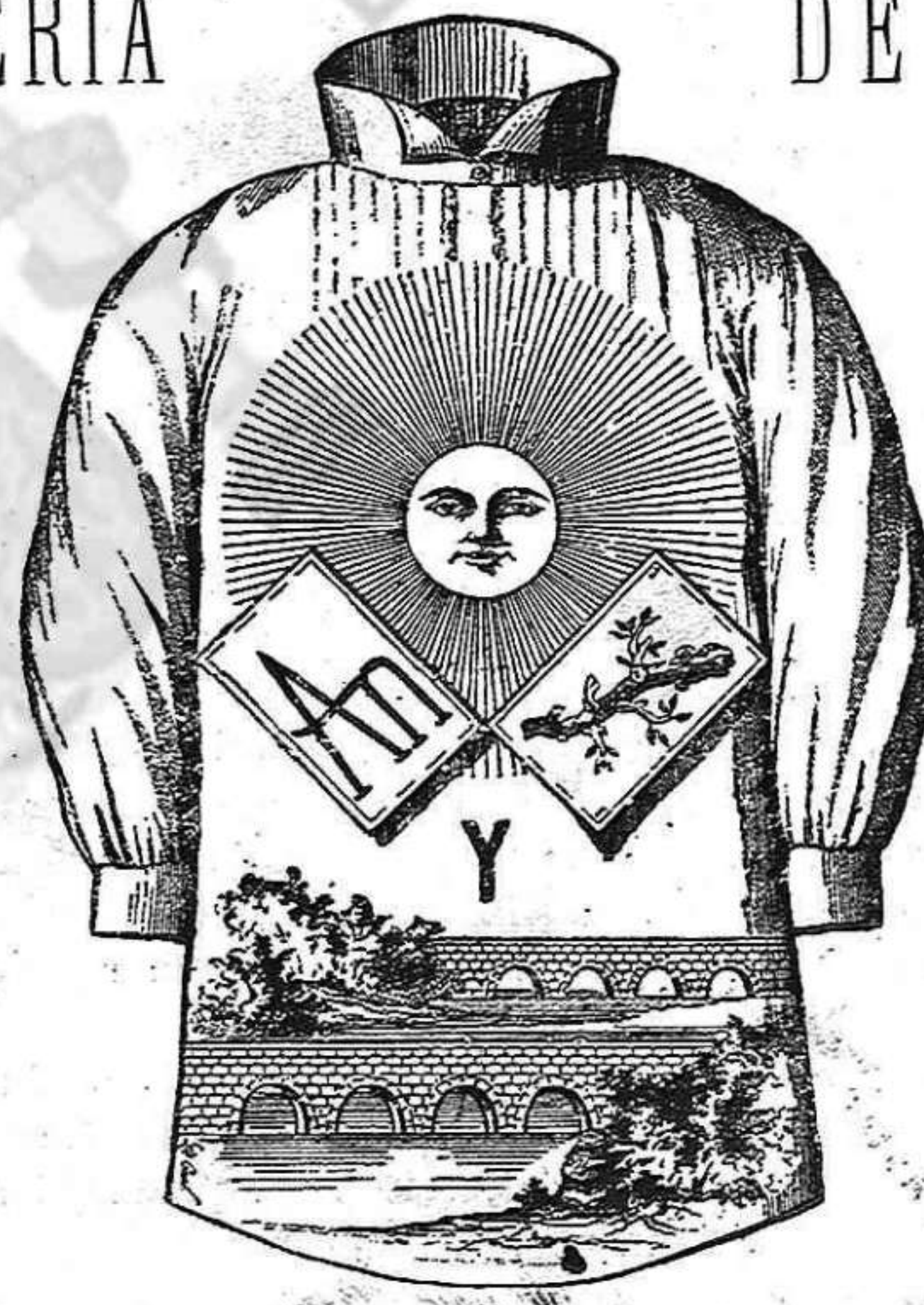
CAMISERÍA Y CORBATERÍA

DE SOLANAS Y PONS

CONFECCIÓ PERA SENYORAS

- CAMISAS
- CHAMBRAS — ENAGUAS
- CAMISOLINS
- COLLS-PUNYS-PENTINADORS

BARCELONA. 16, BOQUERÍA

CONFECCIÓ PERA CABALLERS

- CAMISAS
- COLLS — PUNYS
- PECHERAS
- CALSOTETS — CAMISÉTAS

BARCELONA. 16, BOQUERÍA

TALLERS DE REPRODUCCIONS ARTÍSTICAS

212 - GRANVÍA - 212
 BARCELONA

THOMAS

14 - CANUDA - 14
 BARCELONA

GRABAT PANICONOGRÁFICH Y FOTOGABAT

Reproduccions de dibuixos de totes classes, manuscrits, mapas, música, estamperia, etc., etc., en clixés tipogràfichs

PRIVILEGI EXCLUSIU PERA L' APLICACIÓ DEL TON PAPIER